

A'

BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

AZ

ESKÜTTSZÉKEKRE.

ÍRTA

SZALAY LÁSZLÓ.

KIADJA PESTEN,
HECKENAST GUSZTÁV,
1842.

I.

I.

Büntetőjogi intézkedéseinket tudomány' és tapasztalás' nyomain az igazság' 's a' polgári társaság' követeléseiivel nagyobb öszhangzatba hozni, – olly feladás mellynek szükséges voltát érezzük mindnyájan, 's melly ennélfogva egyike első polgári kötelességeinknek. – Érzették ezt különösen azon nemeslelkű férfiak, kik a' már országgyűlésiig is szükségesnek ismert fogházjavítás felé irányzák az elméket. Természetes, hogy a' büntető jog' mezején többek' figyelmét a' nagybonyolódású gépnek azon láncza voná mindenek felett magára, mellynek csörtetése a' törvényes tárgyú foglalkozásokon kívül maradottat is felriasztja nyugalmából; 's miután e' tárgy egyike azoknak, mellyek körül számos kezet kívánok munkán látni, mert előítéletek és visszaélések itt rémítő tömeggé növekedtek: ha erőmben állana sem csábítanám másfelé a' nemes vállalkozat' híveit. De még is úgy hiszem, nem csalódom véleményemben: miképen mind azok kik a' büntetőjog' kiszolgáltatásába gyakorlatilag befolytak, 's azok kik a' büntetőjog' egésze mint külön stúdium' tárgya felett elmélkedtek, egy hiten lesznek velem, ha az eljárás, melylyel a' vádlottnak ártatlansága vagy bűnössége kinyomoztatik, az az: ennek mikénti és mikori megnyitása, a' büntető bizonyítás' elvei, a' bírói meggyőződés' ala-

kulasa, – ha, mondom, ezek és az általok feltételezett mikénti ítélethozás körüli szabályok’ felállítását nyilatkozatom mindenek felett szükségesnek.

A’, forma processus iudicii criminalis’, való, ott áll törvénygyűjteményünk’ második kötetében; de az, Istennek hála, nem köt bennünket. Nekünk itt csak rögzött előítéletekkel, tudatlansággal és embertelenséggel kell küzdenünk,– parányi dolgok, mellyek felett ha irhákra nem jegyezzék és bullákkal nem pecsételjük, ma már könnyen üli diadalát a’ jó ügy.

A’ jó ügy. Ez arra int bennünket, úgy látszik, hogy ne csak követ emeljünk az eddigi divat ellen, ne csak logomachiai pánczélt oltsunk magunkra: hanem hogy jelöljük ki egyszersmind, ‘s ajánljuk felvilágosodott kormányunk’ figyelmébe azt, mit mint a’ tudomány és gyakorlat által leghelyesebbnek ‘s a’ társaság’ javára legüdvösebbnek találtat, a’ fonák és kártékony módszer’ helyébe kellene léptetni.

A’ Pesti Hírlap mindjárt első számaiban a’ bírói eljárásról büntetőjogi tárgyakban, különösen a’ nyilvánosságról – utóbb az eskütszékekről is szólt, ‘s mindannyiszor azon tűzlélekkel és elmeélel, mellyek a’ szerkesztőnek kitünőleg sajátjai. A’ közönség’ figyelme már is e’ tárgy felé fordult, ‘s így reménylhetni, hogy íróink közül többen fogják rövid idő múlva véleményeiket hallatni ez ügyben. Majd megválnak, milly elvekből indulnak ki, milly ösvényen a’ cél felé. A’ Hírnök’ melléklapjának néhány tavali számaiban kivonatát olvashatni Welcker’ legújabb értekezésének az eskütszékekről, ‘s ennél fogva a’ nyilvánosságról is, mint melly ez intézettől elválhatlan. Publicistáink nagyobb részben – természetesen nem a’ jobb oldal’ szélsőségeit és centrumát képviselők – Rotteck és Welcker’ státuslexiconának tanítványai. Elvonatkozva attól, hogy elveket talán még sem kellene encyclopaediák-

ból meríteni, hogy ezek csak előleges alapos tanulmány után, egyedül mint az emlékezet' segédeszközei használalándók, – nem mondhatni szerencsétlennek e' választást. Én ugyan, hadd nyilatkoztassam ki itt röviden, mit a' második kötettel elakadt Budapesti Szemlében – köszönet érette az alkotmányos nemzet' pártfogásának, – bővebben akartam elmondani, – én ugyan olly véleményben vagyok, hogy a' haladás' ügye, kivált gyakorlatban, hálával' 's különös hálával tartozik azon publicistái osztálynak, melly a' freiburgi professor' szellemében működött, 's Rotteckre, ámbár tudományos kiindulásom nem azonegy az övével, mindenha a' legmelegebb polgári tisztelet' érzelmeivel tekintettem. De más részről megvallom őszintén, hogy a' törvénykiszolgáltatási intézkedéseket nem kizárólag a' political vezéreszmék' közvetlen gyámsága alatt, nem egyedüli tekintettel azoknak suprematiájára, mint némileg pusztá szolgálókat kívánom létre juttatni. Törvényes, különösen büntetőjogi eljárás által más, politicalai célok' eszközzését venni főleg 's majdnem kizárólag irányba, csak azt bizonyítja: hogy nem érezzük a' büntetőjogi intézkedések' egész fontosságát, hogy ezeket egyedül alárendelt függeléknek tekintjük. A' magán- és büntetőjog' minősége minden bizonynyal tetemes befolyással van a' polgári szabadságra, 's ennél fogva itt a' szoros értelemben vett törvénytudós' ismeretein kívül még a' státusférfiúnak tapintatára van szükségünk. De az eljárás' megalapításakor nem szabad megfeledkeznünk a' fő célról, melly az osztó és büntető igazság' követeléseinek kielégítése. Ellenkezőleg cselekedni, ha a' montesquieui tan a' három halalomról a' mienk is egyszersmind – 's én ugyan e' száz évű tant alaposabbnak találom akár a' forradaloméinál, akár a' Hallerénál – annyi mint ellenkezésbe jöni minnenmagunkkal. – Az egész akkor és olly irányban erős, ha és milly szellemben részei magokban kiképezvék; és ha

mind jogi mind igazgató intézkedéseink az igazság és emberiség' az az, a' haladás' jellemét viselik magukon: bizony számot tarthatni, hogy szabadság leend a' politicának bélyege. Nézzünk a' történetek' évkönyveibe, ott e' tétel meg van bizonyítva a' posteriori. A' szabadság, melly nem az egyes társasági intézvények' tökélyre jutásának következménye, az nem alkotmányos szabadság, az phantom és hazugság.

Van egy neme a' fegyvernek, melylyel vajmi örömet él minden párt, – a' gyanúsítgatások. Ezek zsákszámba puszkáztattak el a' bírói eljárás' mezején is, személyek és tárgyak ellen egyiránt. Mert A. egy a' jury' köntösébe burkolt anarchiái daemonról regél hallgatóinak, Z. csak azáltal véli erőtleníthetőnek e' megtámadást, ha minden második sorban a' sz. inquisitió' nevével hajigál maga körül. 'S meglehet, hogy csak ugyan ebben áll a' visszatérés' taticaja. De talán nem ártana, ha illyesek helyett inkább rendszerek' építgetéséhez látnának a' felek. Tegyéek le az alapkövet – hisz' ezt készen tartja, úgy vélem, mindenik tábor – majd meglátjuk, mennyit bír el. Részemről addig is, míg publicistáink megkísértenék e' munkát, a' büntető eljárás' néhány pontjai felé szeretném vinni jelen észrevételeimmel a' discussiót, 's a' büntető eljárás' kellékeinek lehozásában folytonos tekintettel kívánok lenni e' kérdésre is: milly utón szereshető erősebb bebizonyítás, milly utón eszközölhető nagyobb kiviláglás, esküdtzések vagy állandó bírócollegium által-e?

Az eljárás' több oldalait talán csak röviden fogom érinteni ez úttal; a' tárgy' bővebb megvitatásakor azonban alkalmunk leszen ezekhez visszafordulni, 's így nem ugyan e' munkácska, de a' vitatás, mellyre alkalmul szolgálhat, némi világosságot áraszthatna a' büntető eljárás' kérdésére.

II.

A' népek ifjú korában, ollyas követelésekre nézve, mellyek ma a' polgári jog' körébe tartoznak, szinte mint büntető ügyekben vádló eljárást tapasztalunk mindenütt. A' sértett fél vagy barátja váddal lép fel a' nép vagy ennek megbízottjai előtt, a' sértő ellen; ez előadja védelmét, 's a' bíróság' képviselői arbiterekkent hoznak ítéletet a' feleknek. Egyed és egyed között foly le az eljárás, 's a' hatóság az ítélet' hozatala előtt legfelebb azáltal lép fel cselekvőleg, hogy' pörbe idézettett hamis vádak ellen biztosítani törekszik. Innen származott a' subscriptio in crimem', a) mellynek erejénél fogva köteles a' vádló végig vinni az ügyet (cavebat se in crimine perseveraturum usque ad sententiam), 's magára vállalja a' büntetőjogi eljárás' megnyitása előtt a' tény' bebizonyítását: mit ha nem képes tenni, büntetés alá vonatik. – Utóbb, midőn azon eszme mind inkább kifejlődött, hogy a' státus' kötelességében és érdekében áll, a' törvénybontókat kinyomozni, 's hogy a' vétkesek' büntetése vagy büntetlenül maradása nem függhet az egyesek' önkényétől, – fokonkint látjuk kifejlődni a' kutató (inquisitorius) eljárást, 's

a) quae res ad id inventa est, ne facile quis prosiliat ad accusationem
qium sciât inultam sibi accusationem non futuram. D. XLVIII. 2.

így már a' római jog is külön magistratusokat ismer, kik bizonyos meghatározott esetekben hivataloknál fogva kötelesek vádat emelni a' bűnös ellen; a' mindenütt a' nyilvános botrány' kikerülésére törekvő egyházi jogban pedig a' jdenunciatio' és, inquisitio' is helyet talált az ,accusatio' mellett.

Idő' haladtával, midőn egy részről az egyedi szabadság' minden nyilatkozatai eltűnvn, a' közhatóság korlátlan erejű gyámságot gyakorolt a' polgárok felett, 's más részről^ világi bíróságok is mindinkább magokra öltötték az egyházi fenyítékeljárás' (Zuchtgerichtsbarket) formáit: a' kutató rendszer' elején csak gyéren mutatkozó csirái olly annyira fejlődtek ki, hogy a' büntető per' jelleme megváltozott egészen. – Való, a' tisztán vádoló eljárás nem felel meg a' büntetőjog' céljának; a' státusnak fenntartására szükséges, hogy még olly esetekben is bűnhődjék a' vétkes, midőn a' sértett fél talán közönösségből, vagy félelemből, vagy egyéb indító okokból nem kíván elégtétet, 's miután ez gyakran nem bír elegendő képességgel a' szükséges bizonyítások' megszerzésére, 's miután a' büntető eljárásnak a' legfőbb anyagi valóság' kinyomozására szükség irányoztatnia: a' közhatóságnak is kell a' kérdésben levő tény' tökéletes fényrehozása után törekedni. De más részről, a' kutató eljárás, mellyben a' bíró maga nyomozza ki a' bűn-tetteket, maga gondoskodik a' bizonyítások' szerzéséről, 's melly előleges vád nélkül nyitattik meg, – elvetlen; és mivel a' vizsgálatot kénye szerint terjesztheti ki a' bíró egyáltalában minden tárgyra, 's ennél fogva olly időhosszra, melly neki tetszik, a' polgári szabadságra nézve veszedelmes. Aztán többször mondatott már, de a' valóságnak nem árt az ismétlés – a' kutató bíró nem képes megfelelni feladatának. Elvonatkozva a' rendszer' divatozó alakjaitól, mellyeket a' kutató eljárás mellett nem régiben annyi dühhel felszólalt Car-

mignani sem méltat pártfogására, – nézzük a' rendszert olly alakban, mint azt a' mellette nyilatkozó theoria ideálképen mutatja, 's miszerint a' kutató bíró az anyagi valóság' érdekében a' vádlott' lehető ártatlanságát bizonyító minden jelenségeket épen olly szorgalmasan tartozik kinyomozni, mint a' büntett' bizonyságait a) – Ezszerint az inquirens, ügyvéd és vádoló volna egy személyben. De védelem és vádolás két olly különböző működése az észnek, hogy mindkettejét ugyanazon tárgy felett, ugyanazon személy, ugyanazon időben kielégítőleg nem gyakorolhatja; lehetetlen lévén t. i. egyáltalában, hogy a' vádlott' ártatlansága vagy bűnössége felé mindjárt az eljárás' megnyitásakor vagy legalább ennek első stádiumaiban ne hajolják a' bíró, ki mintegy öntudatlanul az egyik működésnek a' másik' rovására ad elsőséget b); – és miután azon státusokban, hol a' kutató eljárás leginkább kiképeztetett, még az ügyvéd' segéde is megtagadtatik a' vádlottól, mi magában csak következménye ama' főelvnek, miszerint az inquirens, vádolója is, védje is a' kereset alá vonatottnak, 's miután Zachariae-nek megjegyzése nagyon is való, hogy az ezen eljárás szerinti büntetőperek' olvasása közben, az ártatlanság' kinyomozása iránti előszeretettel ritkán vagy soha sem fogjuk vádolhatni a' kutatót, mi onnan is magyarázható,

a) Mittermaier: Das deutsche Strafverfahren in der Fortbildung durch Gerichtsbarkeit und Particular-Gesetzbücher, und in genauer Yergleichung mit dem englischen und französischen Strafprocesse. Harmadik kiadás. Heidelberg, 1839-40.

b) Judges acquire a habit, very difficult to be shaken off, that of taking a side in every question that they hear debated, and when the mind is once enlisted, their passions, prejudices, and their professional ingenuity are allways arrayed on the same side and furnish arms for the contest; neutrality cannot, under these circumstances, be expected. Livingston: project of a new penal code for the state of Louisiana. London, 1824. 85 l.

mert a' vádlottat önvallomásra bírni akarás, ezen sarkköve a' kutató eljárásnak, némi ellenségeskedést nemz vallató és nem valló között, – túlságoskodás nélkül állíthatni: hogy ezen rendszer az ártatlanság' fényrehozására sem nyújt kitűnő biztosítékot.

Századunk, különösen alkotmányos irányiért gyakran azzal vádoltatott, hogy olyas ideálok után törekedik, mellyek magokban 's papiroson igen tökéletesek, de emberi gyarlóságainknál fogva gyakorlatban el nem érethetők. Vélekedésem szerint ellenkezőleg áll a' dolog. 'S valamint az újabb nemzeti gazdaság' egyik fő elve: a' munkának felosztása, mert a' véges emberi elme csak részletes tökéletességre képes, 's ennél fogva meghatározott körbeni mozgásra útasíttatik: úgy az alkotmányos formák' barátjai is élesen kívánják egymástól megkülönböztetni a' státushatalmakat, mert gyarlóságainknál fogva csak ekkor reménylhetni, hogy a' különben összebonyolódások által könnyen megsérülők közül mindegyik némi tökéletességnek nézhet elejébe a' kivitelben. – Az utópia ez szerint az ellenség' táborában van, azoknál kik a' kutató eljárás' felébb kijelelt ideáljának létesíthetését hiszik, kik egymással homlokegyenest ellenkező erők' egymást támogatásáról álmodnak: nem ott hol mint egyébben, úgy a' büntető eljárás körüi is, a' formák' meghatározottsága 's az egymással ellenkező elemek' különválasztottsága felé mutatkozik törekvés. Ezen eszme, mellyen általában az alkotmányos intézetek – nem csak a' politicaiak, mi itt melleseges, hanem a' szorosan jogiak is alapszanak, reproducálván magát a' büntetőjogkiszolgáltatás körül, a' vádoló eljárásban nyilatkozik, mint mellyben az egy státus' nevében más hatalom vádolja be a' bűnöst, más hoz Ítéletet felette. –

Magyarországban, ámbár megyei hatóságainkra [nézve jellemző, hogy a' törvényes és administratív ügyek nem

kis mértékben ugyanazon személyek által kezeltetnek, – olly dolog, mellyet a' történeti alapon nyugvó alkotmánynak nem irigylenek az újabbak, a' rögtönzettek, ha úgy tetszik, 's melly ámbár függetlenségünk, fenntartására hatalmas befolyással lehetett a' múltban, ma csak az igazságkiszolgáltatás' rovására léteznek: még is annyi csirái találtnak a' jobb büntető eljárási elveknek, miszerint csak a' példátlanul ránk nehezedett környülmények okozhatták, hogy a' tisztí ügyészeti elemből jelesebb vádoló rendszer nem keletkezett nálunk mint a' continensen bár hol. A' nemesek elleni büntető eljárás – legalább törvény és a' jobb gyakorlat szerint – kutató elemeket nem ismer, 's a' nemtelenek' részére divatozó, jóllehet itt az úgy nevezett benevolum tisztán kutató jellemet öltött magára, 's ámbár a' forma processus judicii criminalis' – melylyel bennünket Kollonics akart megajándékozni – miasmáit érezni minden nyomon, minek következése a' bizonyítások' szerzésének lehető legroszabb módja: még sem változhatott annyira inquisitoriussá, hogy fontosabb esetekben is meghatározott tényre vagy tényekre szorítózkodó vádlevél nélkül nyíttatnék meg az eljárás' második szakasza, mellyet speciálisnak mond a' német jogtudomány; 's nem is annyira, hogy ügyvédi segéd megtagadtatnék a' vádlottól.

Hogy a' büntető eljárás hazánkban inkább ösztön-szerű expediensek' öszvege, mint eleve felállított elveknek eredménye, tudjuk mindnyájan. A' közelebb lefolyt országgyűlésnek gondoskodásából a' büntetőjogi választmány rövid idő múlva megnyitandja tanácskozásait, mely-lyek az eljárás' rendszeresítését is fogják tárgyalni.

A' vádoló eljárás' megalapításakor, azon kívül hogy egyenesen kijeleltetendők ama' vétségek, mellyek ellen magasabb erkölcsi tekintetből csak a' sértettnek megegye-zésével foghatni a' büntető eljáráshoz, minők például: házasságtörés, a' család' kebelében elkövetett lopások 's a' t; különös figyelmet érdemel e' kérdés: mint kell szer-kesztve lennie a' vádoló hatóságnak, hogy a' polgári sza-badság ne veszélyeztessék általa?

E' tekintetben érdekes leszen végig mennünk azon nemzetek' eljárásán, mellyeknél a' vádoló rendszer diva-tozik; ez úton biztosabban jutunk el vezéreszmékhez, mint úgy nevezett természetjogi lehozások által: mert nem a' positivum és az eszme közötti ellentétnek, hanem e' kettő' rokonságának kimutatásában áll az észjog a).

a) V. ö. értekezésemet a' codificatióról a' Budapesti Szemle' első kötetében, 256 l.

Angliában nem létezik külön státushatóság, mellynek tiszte volna a' vétségek' 's büntettek' elkövetőit kivétel nélkül törvény' elejébe idézni, 's magára a' sértőre vagy külön más vállalkozóra van bízva prosecutor' – képen a' törvénybontó ellen fellépni. Mittermaier úgy vélekedik, miszerint ennek okát abban kell keresni, hogy az egyes polgárok Angliában inkább áthatva lévén a' státusélet' érzetétől, nagyobb érdekekkel viseltetnek a' közügyek iránt, 's hogy ollyas hatalom' alakítása, minő a',ministère public' Franciaországban, igen veszedelmesnek találtatott a' nép' szabadságára nézve. Azonban ma már az angol jogtudósok is nagy számmal, 's köztök a' szabadság' legbuzgóbb pártolói, p.o. a' radical Bentham a) oda nyilatkoznak, hogy magános személyekre szoríttatván a' vádolás, mintegy joga van az egyednek, büntetlenségben részesíteni a' gonoszlettet, 's olly munka levén a' büntetőjogi pörlekedés melly képességet, ügyességet és állhatatosságot követel, a' némbert, a' beteg, a' kiseddkorú 's a' t. elejtetnek a' törvény' jótéteményétől; hogy az úgy nevezett vádoló egyesületek csak igen tökéletlenül felelnek meg a' czélnak; hogy a' nyilvános vádolók' felállítása a' méltányság által parancsolt intézkedés, mert a' különben is 'már a' rajta elkövetett gonoszság által terhelt polgárt segéd nélkül nem hagyhatni, 's mert, ha a' vétkesnek büntetése néha hasznára van a' sértettnek, az mindig javára van a' társaságnak; 's hogy tehát ennek kötelességében áll: a' törvények' betöltésére szükséges működésekben eljárni. – Mind ezeknél fogva, 's miután úgy is a' coroner erőszakos halálozások' alkalmával, a' békebírák és sherifek közrendbontók ellen, a' korona' ügyvédei lázadási esetekben, sajtóvétségekre nézve 's a' t. – mind a' király által kinevezett

a) De l'organisation judiciaire Dumont' kidolgozásában. Bruxelles 1830

tisztviselők – vádoló hatósággal bírnak, 's miután az éjszakamerikai szövetség' talán mindenik státusában, a' bűnösök' törvény elejébe vitelének kötelességével felruházott státusüggyvédség létezik: azt, hogy Angliában külön vádoló hatóságot nem találunk, kevésbbé a' végrehajtó hatalom' növekedésétől tartásból, mint abból kell magyaráznunk, miszerint az angol büntetőjog, még a' legújabb végzemények után is, különemű, egymással gyakran homlokegyenest ellenkező töredékeknek öszvege, melly magokban tökéletlen jogintézkedésekből azonban, közszellem és polgári érettség a' legüdvesebb eredményeket képesek lehozni.

Skócziában valamint az Angliávali egyesülés előtt, úgy jelenleg is, egy közönséges nyilvános vádoló létezik, a' lord advocate of Scotland', kit a' korona mindig az ügyvédi karból választ és szabadon elmozdíthat hivatalából, 's ki vagy maga, vagy helyettesei által lép fel a' ,court of justiciary' előtt büntetőjogi ügyekben. Kisebb vétségekre nézve, mellyek felett a' helybeli hatóságok ítélnek, külön tiszti ügyészek járnak el a' vádlásban. A' magános polgárok általi vádemelés, való, nem tilos általában, de annyi akadály gördítetik elejébe, hogy magános vádolók gyakorlatilag csak nem egészen ismeretlenek a).

Újabbban több panasz emeltetett Skócziában a' vádoló hatóság ellen; nem mintha magános vádolás t kívánnának helyébe léptetni, de a' státusüggyvédségnek a' koronától függése miatt, 's különösen még azért is, mert annyi tisztán administratív kötelességek vannak e' tiszttel öszvekapcsolva, miszerint a' parlamentben némi igaz-

a) Office of the lord advocate of Scotland, az 1823 diki Edinburgh reviewben; alkalmasint Broughamlól. – Mac-Culloch: a statistical account of the br. empire. London, 1836.

sággal mondathatott: hogy az egész végrehajtó hatalom a' lord advocateben központosul b}). A' törvényes ügyeknek gyakori elhanyaglása, 's bizonyos esetekben bizalmatlanság a' polgárok' részéről, a' státusügység' ezen szerkezetének következményei. Hume ugyan a' skót büntetőjog' commentárjaiban idétlenül nyilatkoztatja e' bizalmatlanságot, mondván: hogy a' hatalmát be-mocskoló, vagy ezt elnyomási szándékokra fordító státusüggyvéd saját hitelét és szerencséjét 's a' korona' szolgálatát egyiránt veszélyeztetné. De ha meggondoljuk, hogy a' lord advocate minden ellenörködés nélkül jár el, helyeseknek fogjuk találni Brougham' észrevételeit, ki megismervén hogy közönséges esetekben talán visszaélésektől nem tarthatni, kérdést teszen: valljon nem leend-e méltó ok némi bizalmatlanságra, ha olly esetek fordulnak elő, mellyekben a' halalom' helybeli pártolói vannak keverve; 's ki megjegyzi egy úttal, miképen a' törvénykiszolgáltatás' üdves voltára szükséges, hogy felette álljon a' gyanúnak: mert különben nyújtsen bár határtalan kezességet a' személy, még is megmaradnak az intézkedés' rász következései. —

Lássuk, mint felel meg a' francia vádoló hatóság, 's általában az elővizsgálati eljárás azon kettős igénynek: hogy elegendő biztosítékokat foglaljon magában a' büntettek' kinyomozására egy részről, 's a' polgári szabadság' épen tartására más részről.

A' code d' instruction criminelle' első cikkelye így szól: a' büntetések' alkalmazásairai kereset csak azon tisztviselőket illeti, kiket a' törvény azzal megbízott. — A' némi büntett', vétség' vagy áthágás által okozott kár' megtérítésére kereset mind azok által gyakoroltathatok, kik ama' kárt szenvedték.

b) Parliamentary reports, 1804. Brougham által az említett cikkelyben idézve.

Ezszerint külön hatóság létezik, mellynek kötelességében áll: a' büntető törvényeket megszegők ellen vádolóképen fellépni; de a' szenvedett kár' megtérítése iránt, mint külön panaszló jelenhetik meg a' sértett fél, a' „partie civile”, (egy a' német „adhaesionsprocess” felperesével.)

Felvilágosításul álljon itt egy példa: N. N. vadászaton ügyetlenségéből agyonlövi A-t. A' vádoló halóság a' státus' nevében N. N. nek büntetés alá vonatását követeli az általa elkövetelt ölésért. A' törvényszék, tegyük fel, több hónapos fogságra ítéllenek következésében N.Nt, és száz frank bírságra. A-nak özvegye fellép egy időben a' vádoló hatósággal mint partie civile, 's elégtételt követel a' férje' halálából reá és gyermekeire háramló kárért; a' törvényszék e' tekintetben talán öt ezer frankban maraszlalandja el N. Nt. –

Mint minden egyéb igazgatói halóság Franciaországban, úgy a' vádoló is (ministère public), melly jelen szerkezetét Napóleontól nyeré, a' központosítás' szellemében és formáival működik. – A' vádoló hatóság' hegyén áll az igazságkiszolgáltatás' ministere. Ez, vagy is ennek ajánlatára a' király egy procureur-généralt nevez ki a' cassatiói törvényszék mellett; hat avocat-général foglalkodik felügyelése alatt. Mindenik királyi törvényszéknél (cour royale, számra 27.) külön procureur-général található. Ennek igazgatása alatt állanak: 1) helyettesei (substituts du procureur-général), kik közvetlenül alatta, hivatalában (parquet.) foglalatoskodnak; 2) több avocat-général, kik a' királyi törvényszékeken vádolóképen lépnek fel, 's kik közül a' legidősbik első avocat-généralnak neveztetik; 3) több procureur du roi, kiknek szintűgy helyetteseik vannak, 's kik az alsó törvényszékek mellett (tribunaux de première instance, számra 363.) működnek. A' procureur-généralok semmi viszonyban nincsenek egymással, de központosulnak az igazságkiszolgáltatás' ministe-

riumában, épen úgy mint a' megyék' praefectusai a' belügyekében.

Mindegyik procureur-général felügyel maga és alattvalói által az illető királyi törvényszék' egész kerületében a' közrend' fenntartására a), 's kötelességében áll: minden büntettet, vétséget és áthágást kinyomozni, és törvény elejébe idézni b).

A' code d'instruction criminelle' 20 d. és 30 d. cikkelyében kijelelvek azon különböző személyek, kiknek kötelességük a' vádoló hatóságnak tudtára adni azon tényeket, mellyek ellen nyilvános panaszt emelhetni; ez azonban magától is felléphet, 's általában hogy felléphessen, semmi előleges bejelentés nem tétetik a'kormánynál, csak sajtóvétségeknél a' ministerium' felihat alkalmazása szükséges c).

A' vádoló hatóságot ki kell hallgatni minden büntető ügyben, különben érvénytelen az ítélet.

A' vádoló hatóság végrehajtatja az ítéleteket.

- a) Mi itt a' ministère public' büntetőjogi hatáskörévé szorítkozunk; a' polgári jog körüli hatása nem ide való.
- b) Bourguignon: le ministère public. Paris, 1829.
- c) Lásd: de Vault colmári első avocat-général' értekezését a' vádoló hatóságról a' 'kritische Zeitschrift für Rechtswissenschaft' s a' t. több füzetében.

IV.

A' francia vádoló hatóság, mint láttuk, tetemes hatalommal lép fel; 's miután ennek minden tagjai a' végrehajtó kormány által neveztetnek ki, 's ennek kénye szerint mozdíttathatnak el hivatalaikból, természetes: hogy nem híjánóznak, kik főleg oldaltekintettel a' political vétségekre, a' vádoló hatóságot jelen szerkezetében a' polgári szabadságra nézve veszedelmesnek tartják.

Azonban, miután a' büntetőjog' egyik feladása: a' közrend' megőrzése, — csak ugyan elkerülhetlenül szükséges, hogy a' státusügyvédség valóságos hatalommal is bírjon. Az alkotmányos szabadság' fenntartása nem eszközöltetik azáltal, ha az administratív hatalmat erőnélküli bábbá alacsonítjuk, mi csak anarchiát idézhet elő: de igen az által, ha a' végrehajtó hatalom más, alkotmány-szerű erőnek ellenörködése alatt áll. 'S ezt nem kis mértékben találjuk a' francia büntető eljárásban.

A' végrehajtó hatalomtól függő, 's elmozdítható státusügyvédség' ellenében áll a' kormánytól független 's elmozdíthatlan (mamovable) bíróság.

Mindenik kerületben (arrondissement) van legalább egy vizsgáló bíró (juge d' instruction), ki az alsó Celső fokú) törvényszék' tagjai közül választatik a). Mihelyest a' vá-

doló hatóság magános polgárok vagy a' törvényszéki policzia' tisztei által a) valamely büntető törvényszegésről értesített, azonnal felszólítja a' vizsgáló bírót hogy a' tény' helyszínére menjen, 's a' tanúkat kihallgassa; a' bűnös' tettenéretésekor (in delicto flagranti) ha a' tény testi vagy gyalázó büntetést von maga után, maga is előleges vizsgálathoz foghat, 's parancsot adhat ki a' bűnösnek maga elejébe állítására, sőt ezt el is zárathatja b). A' büntető eljárási codex' 93 d. cikkelyének értelmében a' vádlott legalább is huszonnégy óra alatt kihallgattatandó c). Minden nyolczadik nap' jelentést tartozik tenni a' vizsgáló bíró az általa kezelt ügyeknek mibenlétéről, 's miután külön mindenik vizsgálattal elkészült, 's az eredményeket a' vádoló hatósággal közölte, az ügy a' legalább is három első fokú törvényszéki bíróból álló tanácskamara Cchambre de conseil) elejébe terjesztetik. A' vádló keresetét írásban benyújtja és visszavonul. Ekkor, a' mint vagy büntettnek, vagy vétségnek, vagy áthágásnak találhatik a' tény, kijelentetik az illető törvényszék, hová tartozik. Hat.i. egy vagy több tagja a' tanácskamarának büntettet (crime) az az: gyalázó d) vagy testi büntetést maga után vonót lát a' tényben, az ügy a' királyi törvényszék, nevezetesen a' vádló kamara Cchambre d' accusation) elejébe terjesztetik e), 's a' netalán még szabad lábon álló vádlott fogságba adatik f); vétség-

- a) 9 tcz. hol ezek elősoroltatnak, kikhez a' 10dikben még a' megyék' praefectusai 's a' párisi préfet de police is számíttatnak.
- b) 40. 41. tcz.
- c) Dans le cas de mandat de comparution il interrogera de suite dans le cas de mandat d' amener das les vingt-quatre heures au plus tard.
- d) A' büntetéseknek infamansokra 's nem infamansokra osztása, mint ez különösen a' franczia codeban is divatozik, nem helyesíthető. De hiszen ez nem idevaló
- e) 133 tcz.
- f) 134 icz.

geknek (délits) vagy áthágásoknak (contraventions) talált tények a' policziai ítélszékek' elejébe utasíttatnak. Azon esetre, ha a' tanácskamara úgy találná, hogy büntető eljárásnak egyáltalában nincsen helye a), vagy hogy a' tény csak egyszerű policziai áthágás, vagy ollyas véttség, mellynek büntetése nem jár fogsággal b), az őrizet alá került vádlott szabadon bocsáttatik c).

A' hetenként legalább egyszer összeülő vádlókamara' elejébe kerülven felebbvite útján az ügy, 's benyújtván a' vádlott 's a' partie civile egyiránt értesítéseiket írásban, a' vádoló hatóság pedig keresetét öt nap alatt előadván d) 's azonnal visszavonulván, határozat hozatik e), 's csak ha itt is megerősítettett a' tanácskamarának végzése, leszen helye a' büntető eljárás' második részének, az az: csak ekkor nyitattik meg a' vádlott ellen a' büntető per.

Ennyi elővizsgálatot követel a' törvény, mielőtt per alá vonatik a' vádlott; 's még is a' kutató eljárás' védői örömet elhítenék velünk, hogy a' francia elővizsgálat

a) 128 tcz.

b) 129. 131. ttcz.

c) A' vádlottnak elfogatása ítélelhozás előtt, olly kérdés mellyet a' kezességével együtt nem csak per summa cacumina kellene tárgyalni. Fő elv kétségkívül az, hogy csak bírói személy fogathatja el előlegesen a' vádlottat, 's hogy csak a' törvény által kijelelt esetekben; de e' kijelelés szabatosságot kíván és éles meghatározottságot. A'habeas corpusféle rendelkezések sem elégségesek, mert ezek felmentik ugyan törvénytelen fogságából az egyedet, de hogy törvénytelen fogságba ne jöhessen, az ellen nem biztosítják.

d) 217 tcz.

e) A' nyilvánosság itt is, mint a' tanácskamarában kivan zárva, mert a' bírói végzést megelőző vitatás és szavazás mindig zárt ajtóknál történik. Méltó ez ellen olvasni Feuerbach' munkáját: Über Öffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeüspflege. Gies-sen, 1821.

nem nyújt elegendő biztosítékot az ártatlanságnak, nem annyit mennyit a' kutatónak eljárása, melly ellenörködést nem ismer, 's mellyben az úgy nevezett, generalis inquisitio' (a' vádoló eljárás' elővizsgálata) 's a' specialis' (a' valóságos büntetőper) szoros elválasztás nélkül egymásba folynak annyira, miszerint több státusban ezen nem régiben még Rosshirt a) által is sem szükségesnek, sem hasznosnak, sem lehetségesnek nem találtatott felosztás végkép eltöröltetett, és Grollmann hessendarmstadi minister méltán mondhatá: hogy az utóvilág nem fogja hinni a' specialis inquisitio' eltöröltetését több országokban, minek következtében a' valóságos pör nélküli halálra ítézés törvényesített.

Hogy a' francia eljárás' előszakában számosak a' visszaélések, 's hogy a' vádoló hatóság' azon hatalma, miszerint bizonyos esetekben maga is előleges vizsgálathoz foghat, 's tehát némileg bírói functioban is eljárhat, mint a' vádoló pör' szellemével meg nem férő anomália, jogtalan, – ezt nem tagadhatni. De Vaulx ugyan azzal ügyekszik mentegetni a' vádoló hatóság' ezen rendkívüli fellépését, hogy az ekkép történt vizgálat mindig csak provisorius, 's hogy a' vizsgáló bíróság ennek mindenik részletét, ha szükségesnek látja, újra felveheti: de azért a' vádoló általi kihallgattatása mindig igazságtalan, 'sa' 61 d. törvényczikkely' rendelkezésénél fogva szükségtelen is.

Bourguignon, Carnot, Golbéry, Legraverend, de Vaulx 's mások kiknek sorában bírákat 's a' státusügyvédség' tagjait it találhatni, több visszaélésre figyelmeztetnek bennünket. Ilyen az, hogy a' vádoló hatóság nem ritkán jelen van, midőn vádlott és tanúk a' vizsgáló bíró által kihallgattatnak; hogy a' huszonnégy óra alatt kihallgattatandó vád-

a) Geschichte und System des deutschen Strafrechts. Stuttgart 1838-9.

lőtt gyakran huszonnégy napig is elvárhat; hogy a' vizsgáló bíró, ki a' 127 d. törvenyczikkely' rendeletéhez képest minden héten jelentést tartozik tenni az elejébe került esetek iránt, megfélekedzik e' rendeletről; – visszaélés, még pedig súlyos visszaélés, hogy vannak vizsgáló bírák, kik a' tanácskamara' tagjainak házához aláírás végett már készen küldik a' vádlottat büntető per alá fogó határozatot, mert ennek hozatalára a' tanácskamara' egy tagból álló kisebbségének nyilatkozata is elégséges; hogy ennélfogva a' tanácskamara csak akkor ül össze valósággal midőn a' vádlott' felmentése indítványoztatik. – De ezen visszaélések, mint már nevök is mutatja, nem a' cödexben, nem az eljárási szabályokban gyökereznek, mik pontosan megtartva nagy mértékben megfelelők a' rend' és szabadság' igényeinek, 's ezeket bölcsen egymás mellé rendezik. A' tanács- 's a' vádoló kamarák által gyakorlott ellenörködés' hatalmas befolyását világosan mutatja azon körülmény, hogy minden évben számos személy ellen szüntetett meg az elővizgálat, mert a' lény, mellyről vádoltattak, nem találtatott a' büntető törvénybe ütközőnek. Kik azt óhajtják, 's a' vádoló hatóság' olly szerkezetéről álmodoznak, mellynél fogva soha egy ártatlan se' kerülhessen elővizgálat alá, tovább mennek, mint maga az assemblée constituante, melly ennek lehetetlenségét megismerte. C'est un sacrifice, monda Duport a' büntetőjogi választmány' nevében, que l'individu doit faire à la société, puisque ce n' est que par-là, que la tranquillité, la sûreté, la liberté des tous sont assurés a).

- a) Vessd össze: Abegg',kritische Betrachtungen über den Entwurf einer neuen Strafprozessordnung für das Königreich Württemberg. Altenburg 1840.' című munkájával.

V.

Angliának törvényszéki szerkezete, mely még most is a' középkorban mindenütt divatozott szokás' képét mutatja, miszerint a' bírák ítélelhozás végett beutazzák az országot: egy vagy más német tudós' bámulattárgya lehet ugyan még napjainkban is; de a' londoni, criminal central court" nem régiben történt felállítása egymaga is eléggé mutatja, hogy a' reform' épületei nem fognak emelkedni ez' alapon.

Az elővizgálat Angliában a' békebíró által történik, és szabályai módra és időre nézve (a' gaodelivery biztosság' dazára is néha szerfelett késedelmes a' vádlottak' kihallgatása) a' gyakorlaton alapulnak, nem törvényeken. Megeskettetvén a' vádló az ügy' igazságos előadására, a' tanúkkal együtt a' vádlott' jelenlétében kihallgattatik; az utóbbi a' neki szükségeseknek látszó kérdéseket teszi a' vádlónak és tanúknak, 's a' bíró kihallgatja a' feleket mind az iránt mit magával hoz az alkalom. Midőn a' vádlottnak kérdések tételnek, értésére adatik a' bíró által: hogy szabadságában áll felelni vagy nem felelni a). Ezen az angol büntető eljárást jellemző sajátságot csak utóbb fogjuk alaposabban méltathatni, midőn a' törvényszéki kivi-

a) Bentham: Rationale of judicial evidence specially applied to english practice. London, 1827. II. d.k. 311 l.

lágjáról leszen szó; de e' helytt felelnünk kell azon magasztalásra, melylyel a' békebíró általi elővisgálat' nyilvánossága említettik. Az eddig mondottak után talán nem szükség ismételnünk, hogy a' kutató elemeket minél keskenyebb körre kívánjuk szorítani, mit e' munka' folyamátában még többször lesz alkalmunk bebizonyítani; de ha meggondoljuk, hogy az elővisgálat' nyilvánossága által a' vádlott folytonosan értesítettik az ellene tett lépésekről, 's így a' tény' bebizonyítását nyomról nyomra akadályozhatja, kéntelenek leszünk oda nyilatkozni: hogy az elővisgálat, ha általa némi czél' elérését akarjuk eszközölni, az az: bizonyságokat szerezni, mellyek a' büntető per' megnyitását vagy elmellőzését igazolják, – nem lehet nyilvános. Az ezen úton nyert eredmények természetesen csak annyi erővel bírhatnak, hogy a' vádlott per alá vonathassék; az eljárás' második szakára nézve nem létezök gyanárt tekintetnek, 's a' vádlottnak elmarasztalására csak annyiban lehetnek befolyással, mennyiben a' tökéletes nyilvánossággal járó per' folyamában újólag alakulnának, miről alább.

A' visgálat' eredményei a' súlyosabb 's rövid utón el nem döntethető esetekben a' nagy vagy vádoló jury' elejébe terjesztetnek, 's ettől, nem rendes törvényszékek' Ítéletétől mint Franciaországban, függesztetik fel a' büntető per' megnyitása a). A' nagy jury, mellynek eljárása nyilvános lehet, mert ekkor nem a' vád' alapítására szolgáló

- a) Van egy neme az eljárásnak, melly by informationnak nevezetik, melly bíróságok' megvételére, lázadási esetekben, sajtóvétségekre nézve 's a' t. közhivalban van, 's mellynélfogva, nagy jury nélkül, de az utóbbi esetekben a' fő' törvényszék' előleges engedelmével, – az első helyit említettben e' nélkül is, büntető per kezdetik a' vádlott ellen. Ez azonban csak kivételképeni eljárásbeli y nem sok népszerűséggel dicsekedhetik, it was at one lime the butt of popular and party clamour.

jelenségek' gyűjtéséről, hanem mérlegezéséről van szó, zárt ajtóknál tartja üléseit, mi egyike, azon számos anomáliáknak, melyekre minden lépten, nyomon bukunk Angliában. Bentham a' nyilvánosság' híjánának történeti okát adja. Azon időben t. i. midőn a' nagy jury kezdetét vette, a' vádlott még mit sem tudott az ellene indított eljárásról, melly titkot követelt, hogy azon esetre, ha a' nagy jury helyén valónak találná a' keresetet, meglephetessék és elfogallassék a' vádlott; de jelenleg csak akkor terjesztetvén a' quarter-sessiókban a' nagy jury' elejébe az ügy, midőn a¹ vádlott már kihallgattatott iránta, vagy épen már el is fogatott, a' felebbi ok tökéletesen megszünt. Aztán, ha orvosoltatnék is e' fogyatkozás, ha, mint Éjszakamerikában történik, nyilvános ülésben alapítatik meg a' vád, még mindig állani fog ezen kifogás a' nagy jury ellen: hogy miután az elővizsgálat' befejezésével nem arról kell ítélni, van-e elégséges bizonyosság arra, hogy N. N. bűnös? hanem arról: van-e elégséges bizonyosság, hogy N. N. ez vagy ama' vétség' elkövetéséről méltán gyanúba vétethetik? – e' felett, mint nem egyszerű bűnösségkérdés felett, tanult bírócollegium biztosabban fog ítélni mint jury. 'S ezen oknál fogva is történhetett, hogy ámbár a' júliusi változások után, midőn a' büntetőjog is újabb revisio alá került Franciaországban, egyesek az 1791 tői 1808ig divatozott vádló jury mellett nyilatkoztak, még is a' többség inkább a' tanács- és vádoló kamarák' ítélete alá kívánta a' büntető per' megnyitásának kérdését terjeszteni.

II.

VI.

Eddig a' vádoló rendszer' első szakáról, az elővizgálatról szólottunk; most magát a' büntetőpert, a' szorosabb értelemben vett büntető *eljárást* kell tárgyalnunk.

Minden büntető perben két fő momentumot kell megkülönböztetnünk, a' büntett' 's a' büntetés' kérdését; az az:

'bűnös-e a' vádlott, vagy sem?'

's

,milly büntetést szab az illető büntetetre a' törvény?'

A' második kérdés' feloldatása a' positiv jog' rendelkezésétől, 's e' rendelkezés' ismeretétől *függvén*, törvénytudósokból álló bíróságot feltételez.

Az első kérdés' eldöntése a' vádlott' bűnösségének vagy nem bűnösségének kiviláglásától függ, 's hogy meghatározhassuk, szükségesek-e ennek nyeresére külön jogismeretek? itt a' kiviláglás' természetéről kell előlegesen értekezünk.

Valaminek kiviláglása (evidence, Beweis) valami iránti előleges vagy egyúttali meggyőződést, 's ez ama' valaminek bebizonyodását, bebizonyítását feltételezi. Ezszerint a' törvényszéki kiviláglás, bebizonyodáson alapuló meggyőződést feltételez a' bíróban.

Bebizonyítást kivan mind a' polgári, mind a' büntető jog, de amaz beelégszik vagy beelégedhetik alakí, ez csak anyagi

bizonyossággal; az az: a' büntetőjogi bíró mindig történt vagy nem történt tény felett, – a' polgárjogi bíró néha csak történt vagy nem történt bebizonyítás felett ítél. A' büntetőjogi viszony' tárgya t. i. abban különbözvén a' magánjogi viszonyétól, hogy magánjogokról lemondhatni, minélfogva az igazság' kinyomozása itt a' felektől függ; de nem a' büntetőjogi igazságról, mint mellynek tárgya polgári közlekedésből elvont, tehát elidegeníthetlen jogok' csonkításában vagy elvételében áll –: kötelessége a' státusnak, olyképen rendelni el a' büntetőjogi eljárást, hogy magoknak a' tényeknek valósága kinyomoztassék, 's ezen kinyomozás a' felek' önkényétől fel nem függesztetvén, a' valóság ezek' akaratának ellenére is kivilágoľjék a) . – Ezen lényeges különbségnek természetesen különbözö eljárást is kell maga után vonnia, és szomorú következesek fognak szükségkép beállani, ha a' magán- és büntetőjogi bebizonyítás össze-zavartatik bíránk által.

Ha valamelly tény saját érzekeink' körébe esik, a' felölei anyagi bizonyosság, külön észbeli működés' hozzájárulása nélkül, rögtön meggyözödéssé válik lelkünkben, 's ama' tárgy tökéletes kiviláglás' fényében áll előttünk. De ha nem szemeink' láttára követtetett el a tett, ha nem fiüleink' hallottára mondatott a' szó, ha nem minnmagunk vettük észre a' tényt: máshonnan nem saját érzekeink¹ köréből kell merítenünk a' meggyözödést, melly nélkül nincsen kiviláglás. Ez utóbbi állapotban van a' büntetőjogi tényre nézve a' bíró.

A' büntetőjogi bebizonyítás' theoriái több fő eszközökről szölanak, mint külön, vagy másokkal egyetemben teljes kiviláglást nyújtókról, 's itt először is az úgynevezett qualificált önnmegvallással találkozunk.

a) V. ö. Jordan' és Mittermaier' ide tartozó dolgozataikat.

A' középkor – melyben a' jelen büntetőjogi eljárás' több pontjai némileg rendszenttettek – roppant erőt tulajdonított mindig a' vádlott' önnmegvallásának. Úgy vélekedett, hogy mind azon csalódások, mellyeknek a' legeslegjelesebb tanúk is érzéki észrevevésközben kitévék, valamint azok is, mellyek a' jelenségekbőli következtetéssel járhatnak, a' vádlott' önnmegvallása által kikerültethetők. Azon erkölcsi megnyugtatás is, mellyet az elmarasztaló bírónak a' bűnös' önnmegismeréséből lehetetlen nem mérítenie, szintűgy tetemes befolyással lehetett az önnmegvallásnak nyérése utáni törekvésre. 'S valóban úgy tapasztaljuk, hogy az egész kutató rendszer, anyagi torturával és nélküle, e' célra van irányozva. A' státus' fennállására szükséges, hogy a' bűnösök bűnhődjenek; már pedig valakinek bűnösségéről csak akkor győződhetünk meg teljesen 's olly annyira, hogy a' büntetést nyugott lélekkel reá mérhessük, ha maga a' vádlott is bűnös voltát megismeri: tehát azon kell lennünk mindenkép, hogy amaz önnmegismerést kicsikarhassuk belőle. – E' fonalon indul részben még ma is, 's indult kivált a' középkorban az okoskodás, 's ennek következésében – mind a' mellett hogy az egyházi jog nem pártold e' nézetet – lön a' római jogban a' rabszolgákra szorított tortúra általánossá a). 'S csakugyan, megrendítettén egy részről, főleg az egyházi jogtudósok által a' hit, melly ordaliák, mint az Istenség' közvetlen nyilatkozása által véle kitudhatónak a' vádlott' ártatlanságát vagy vétkeességét, 's elvül állíttatván fel más részről: hogy csak önnmegvallásra ítélni el a' bűnösnek tartottat; iszonyú következetességgel a' tortúrához, mint a' vétkesek' büntetlenül mara-

- a) D. XUVIII. 18. De quaestionibus. A' római jog egyébiránt távol vala jeles bizonyítási erőt tulajdonítani a' tortúrának: 'elenim res est fragilis et periculosa, et quae veritatem fallat' mondja az idézett czím.

dása által veszélyeztetett társaság' végmenedékéhez folyamodtak.

Ezen elvnek – hogy t. i. a' bűnöst önnmegvallásra bírni, fő feladása a' büntetőjogi eljárásnak, – melly bár egyenesen ki nem mondva, még is lelke a' kutató rendszernek, köszönhetni: hogy ott is, hol a' kor' elutasíthatlan követelésére, az anyagi tortúra eltöröltetett, szellemi lépett helyébe, valamint e' rendszerben lépnie kellett is. De midőn a' kutató eljárás' azon maximája ellen nyilatkozunk, melly a' bírát főleg és csak nem kizárólag a' pörbefogott' önnmegvallásának kicsikarására utalja, 's ennek bár mi módoni kinyerésére, miután némileg ellenfelet láttat vele a' vallani vonakodóban, mintegy felingerli, – midőn illy visszásság ellen nyilatkozunk, nem tartozunk azok közé, kik a' bűnös' önnmegvallásának egyáltalában semmi erőt sem tulajdonítanak. Quintiliannak Fabriczy által is jeles munkácskájában a' magyarországi büntetőjogról idézett szavai: *„ea est natura omnis confessionis, ut possit videri démens, qui de se confitetur el nem fogadhatók. Tagadhatatlan, hogy a' kétségbesés' örülségében bűnösnek vallhatja 's vallotta magát nem egy ártatlan, – midőn harczban lát maga ellen mindent, midőn legegyszerűebb nyilatkozásai is szörnyekké válhatnak a' kutató hermeneutica' érintése alatt; 's ha egyéb példák nem volnának, a' múlt századokból fennmaradóit törvénykezési irományok, mellyekből világos, hogy nem egy boszorkányságról vádolt, a' tortúrának alkalmazása, sőt az ezzel ijesztetés előtt, magát az ellene felhozott tényekre nézve vétkesnek vállal, bizonyítják az illetén hamis önnmegismerések' lehetőségét még olly esetekben is, midőn bizonyos halálnak nézhet elejébe a' vádlott; – való az is, hogy a' kisebb büntetről vádolt magát bűnösnek vallhatja, talán a' további nyomozás' megszüntetésére, mellynek folytában némi még ki nem tudott, 's általa va-*

lósággal elkövetelt nagyobb büntett világozhatnék ki el-
lene, – ‘s talán külön más cél’ elérésére is a), vagy egy
hatalmasabbtói félelmében, kinek érdeke kívánhatja, hogy
a’ vádlott önmaga ellen valljon, ‘s kinek hatalmában áll
őt vagy’ hozzá közelállókát, ellenkező esetben, még ér-
zékenyebben sújtani; való még az is, hogy olly esetekben,
midőn önnmegvallással járó elmarasztás enyhített bün-
tetést von maga után, ‘s midőn látja a’ talán fonák elvek’
befolyása alatt alakuló bebizonyítást maga ellen fordulni,
– végmenedékül hamisan önmaga ellen vallhat a’ vád-
lott. – Tagadhatlanul, való mind ez. De midőn más oldal-
ról száz és száz példát látunk naponként, hol a’ vagy lel-
kiismeretétől, vagy az ellene felhozott tanútételek’ erejétől
önnmegvallásra bírt vádlott azt ismételve megerősíti íté-
lethozás után, sőt ez vagy ama’ büntetés’ kiállása közben,
is vissza nem vonja, ‘s így a’ – ne feledjük el – nem
csak a’ külső cselekvésre, hanem a’ jogellenes feltételre néz-
ve is kiviláglást nyújtó önnmegvallás’ bizonyító erejét ta-
núsítja, – azt még is érvénytelennek tekinteni, csak túl-
ságos skepsisnek lehet eredménye b). – ‘S e’ tekintet-
ben Bentham az angol büntető eljárás’ azon sajátosságát,
miszerint a’ vádlott az önnmegvallástól óvakodásra in-
tetik, méltán kárhoztatja; annyival is inkább, mert az an-
gol bíró a’ törvényszéken kívül történt önnmegvallást nem
minden bizonyító erő nélkülinek tekinti, ‘s így követke-
zetlenségről is vádoltathatik.

- a) Bentham: Rationale of judicial evidence. Iliid k Feuerbach:
Actenmässige Darstellung merkwürdiger Criminalfälle 1828.
Két k.
- b) Az önnmegvallás önnmagunk elleni tanútétel, tehát pártos, te-
hát el nem fogadható – így szól még legújabbban Gerstäcker is.
De hányszor mondatott már, hogy a’ magunkról, magunk által
tett tanútételek csak annyiban jöhet pártosság’ gyanújába, mennyiben
magunk m e l l e t t szól.

Azonban, hogy a' vádlottnak önnmegvallása meggyőződést nemzhessen a' kérdéses tény iránt a' bíróban, erre nézve a' felebbieknel fogva nem elég, hogy az a' törvényszék előtt a), határozottan, belső ellenmondásokat magában nem foglalólag 's egyenesen a' kérdéses tényre nézve, – tehát nem egyedül ez vagy ama' körülményt illetőleg, nem mintegy mellesegesen, hanem egyenesen annak tudomásával, hogy vallomása önnmegvallás, törtéjék, – de kívántatik még különösen, és minden esetben, hogy az önnmegvallás' tartalma, 's az ügynek egyéb kivilágási eszközlők által nyeretett momentumai között világos, ok- es okozati viszonyon alapuló öszhangzat mutatkozzék. Igen helyesen jegyzi meg ennélfogva Benlham, hogy az önnmegvallas kivált részletessége által nyerhet bizonyítási erőt, valósága vagy valótansága – a' mint t. i. részletei az egyéb úton nyert és bebizonyodott körülményekkel megegyeznek vagy sem, így inkább kitűnven. 'S ezszerint minden önnmegvallásnál, a' vétség' szoros anyagi leírásán kívül a' hely' és idő' pontos kijelelését fogjuk kívánni, hogy láthassuk, megegyeznek-e a' talán már egyéb bizonyítási eszközlőkből kivilágolt tényhelylyel és tényidővel. Ennek fontossága arra bírá volt az angol törvényhozást, hogy már a' vádlevélben mindig követie a' kérdéses tény' helyének és idejének kijelelését, még pedig olly szigorúsággal, hogy elmulasztás' esetére a' vádlott felmentessék a' kereset alól. De csak hamar észrevételet, miképen több esetekre nézve a' vádlottnak vétkessége eléggé bebizonyítható már a' vádlevélben, de a' tény' helye és ideje, vagy legalább ezeknek valamellyike egyáltalá-

- a) A' törvényszéken kívül tett önnmegvallásra nem sokat adhatni, Feuerbach emliti, hogy a' plassenburgi penitenciaryben 1818-1825ig 219 fogoly magát gyilkosnak, rablónak 's a' f. vallotta, csak hogy a' fogházat odahagyhassák, mert önnmegvallásait majdnem kivétel nélkül hamisaknak találtattak.

ban nem, minélfogva jogfictióhoz folyamodtak, rendelvén: hogy hely' és idő' kijelelése szükséges ugyan, de a' vádlevél' erejére nézve mindegy, akár a' bírói eljárás által is kiviláglendő tényhely és tényidő, akár csak pótló áljellelés iktattassák belé.

Az önnmegvallásról itt mondottakat összefogva, talán némi biztossággal következtethetni:

a) egyszerű kérdések által alkalmat kell adni a' vádlottnak az önnmegvallásra; de itt aztán szükség megállapodni, mert minden további lépés a' kedvencz analytical lábtón szellemi tortúrához 's ennek következményeihez vezethet; a' büntető bírónak ügyessége különben is egyéb combinatiokban mutatkozhatik, meggyőződése egyéb kiviláglási eszközlőkön alapodhatik;

b) a' vádlott' önnmegvallásának bizonyító ereje a' kiviláglás' egyéb momentumaival megegyezésétől, 's ezekhezzi kiegészítő, felvilágosító viszonyától függvén, annak elhatározása: mikor tekintethetik eléggé qualificáltak, vagy, nem a' theoria' nyelvén szólva, meggyőződést nemzőnek az önnmegvallás? külön mindenik esetben külön más viszony által feltételeztetik, minél fogva a' qualificáltság' positiv mértékét egyelőre nem adhatni.

VII.

A' kiviláglás' tudományos theoriái azon esetre ha önnmegvallást nem nyerhetni – olly eset, melly a' torturának eltöröltetése óta, kivált ha csak önnmegvallásra szabathatik a' rendes büntetés, természetesen gyakorta szokott előfordulni – semmiben sem látnak több bizonyítási erőt, mint a' tanuk' vallomásában. Az ezek által nyert bizonyosság t. i. közvetlennek mutatkozik, ellentétben a' jelenségek' útján szerzettel, melly közvetve, következtetés által nyeretik. – A' tapasztalás arra tanít, így szól a' theoria, hogy az egészséges szemmel bíró ember észreveheti a' némi távolságban 's a' t. mutatkozó tárgyakat, hogy az egészséges fül hallhatja bizonyos távolságban a' bizonyos erővel ejtett hangokat; a' tapasztalás tanít továbbá arra is, hogy az kinek oka nincsen az igazság' eltitkolására, a' felebbi vagy más érzéki csatornán tudomására jutottakat ki is fogja mondani, 's annál inkább ha még egyéb biztosítékok, mint például: eskü, hamis vallomás' esetére büntetés 's a' t. (external securities Benthamnél) igazságmondásra ösztönzik: tehát illyes mind physical mind erkölcsi tekintetben egészséges egyed' vallomása nagy hitelt érdemel; ha pedig ezen tanútételhez még más hasonlókép' tökéletes tanúnak lényegesen megegyező vallomása is hozzájárul, a' tényt bebizonyítottnak kell te-

kinteni. – Ezen, talán főleg egy mózesi helyen alapuló tételt a' német büntető jog úgy értette: hogy azon esetre is, ha ama' két classicus tanú' ellenében száz, a' tény' különböző momentumairól ugyan de olyképen valló egyes tanú áll, hogy ezek teljesen összefüggő sort képezzenek, – ez semmit se' bizonyítson. A' tudomány' és gyakorlat' férfiai, úgy látszik, egyiránt megfélekedtek arról, hogy itt az öszhangzás a' fő, az, t. i. hogy józan észszel meg nem foghatni, miképen több egymástól függetlenül nyilatkozó személyek vallomásaikban megegyezhetnének, ha azt, miről tanúságot tesznek, valósággal nem tapasztalták volna a) 's hogy ennél fogva az utóbb említett egyes tanú' vallomásának több bizonyító erővel kell bírnia ama' kettőénél. –

Midőn az, esprit, origine et progrès des institutions judiciaires' című jeles munkának szerzője b) a' két classicus tanúnak mindenhatóságát, 's a' kutató kiviláglási tan' egyéb fonákságait elevenen kitüntete, Mittermaier oda nyilatkozott: miszerint e' tan nem akar egyebet mondani mint hogy a' bíró semmi ténnyt mellynek lételetől valamely vádlott' elítélése függ, bebizonyítottnak nem nézhet, melly a' törvények által megismert és szükségeseknek tartott kellékekkel felruházott kiviláglási eszközlők' segítségével elő nem állítatott; de ennél fogva még nem nyilatkoztatja a' törvény, hogy a' bíró p. o. minden ténnyt, mellyet két tanú bizonyít, már bebizonyítottnak tartozik tekinteni; 's még mindig a' bírák' belső meggyőződésétől függ, minden körülmények' megfontolása után elha-

a) Wills: essay on the rationale of circumslancial evidence Mitlermayer által, Srafverfahren^t 's a' t. című munkájában idézett helye.

b) Meyer J. D. amsterdami ügyvéd. Munkája a' roppant és veronai congressus' idejébe esett, 's rendkívüli tünemény gyanánt fogadlatolt, mert nem íratott a' reactio' szellemében.

tározni, ha a' tény bebizonyított-e valósággal. – Hasonló értelemben válaszolt már Feuerbach a' német bizonyítási theoria' megtámadóinak, a' juryról írt munkájában a), mondván: hogy e' szabály csak tillólag kötelezi a' bírát, az az, ennyit jelent: mert egy tanú csalódhatik vagy igaztalanságot mondhat, egy tanúnak soha sem, de két tanú' vallomásának már szabad (nem pedig: kell) hitelt adni. – E' tétel, így magyarázva, való igaz, tetemesen változtatja a' dolgot; ezszerint a' szükségképen eldöntőnek tekintett két szám hol bebizonyítani fogja a' tényt, hol nem, a' mint t. i. a' bírónak az ügy' összegeből alakuló belső meggyőződése a' kettős tanútételhez szövetkezik vagy sem; de ezszerint, ha következetesek akarunk maradni, meg kell engednünk azt is: hogy egyes tanú mellett is bebizonyítottnak tekintethetik a' tény, ha ama' meggyőződés hozzájárul; 's így megismertük azt is, hogy a' meggyőződés nem rejtezik a' kívülfekvő tárgyokban úgy, hogy a' büntett' kinyomozása közben előforduló többnemű tanútételek' positiv bizonyító erejét általán 's előlegesen kisebb, nagyobb számmal lehessen megjelelni, – de rejtezik e' tanútételek' viszonyai-ban az öszves ügyhez.

Ha tisztában vagyunk aziránt, hogy két vagy több tanú' bizonyosságai nem már magokban, hanem mindig csak adott egyes esetben mondathatnak tökéletes meggyőződést nemzőknek; ha a' számokkali babráláson kiadva, többé nincsen okunk attól tartani, hogy lesz ki Illyéseket állítson: két gyanús tanú' bizonyossága = egy classicus tanú' bizonyosságával; négy gyanús tanú' bizonyossága = két classicus tanú' bizonyosságával 's a' t. b) akkor arra sem

a) Betrachtungen über das Geschwornengericht. Landsimf., 1813.

b) C'est-à-dire: que deux sources impures équivalent à une source pure, deux malades à un homme en santé, – c' est dire une absurdité. Brissot. – De azért mondani: deux malades équivalent à deux hommes morts, nem kisebb absurdité. Itt a' bökkenő.

leend ok, hogy egész sereg egyedet physicalai vagy erkölcsi fogatkozásaik miatt tanúságtételre még csak ne is bocsássunk. Mert valamint, ha áll, mit felébb kimutatni ügyekezünk, hogy magában véve nincs classicus tanú, azaz: olyan ki bizonyító erővel bír szükségképen a), hanem csak az adott ügy' viszonyaiból alakuló bírói meggyőződés üti reá a' classicusság' bélyegét; úgy más részről a' gyanúság is nem eleve, hanem minden egyes esetben a' kifejlendő körülményekhez képest fog a' tanúhoz tapadni, 's csak azért, mert vallomása e' külön esetben a' bíró' lelke előtt hitelt nem találhatott. Minden tanúságra nézve kivétel nélkül ez áll, 's ennél sem több, sem kevesebb: valebunt, quantum valere poterunt.

Az individuális viszonyoktól függ majdnem minden. A' tanúságtétel' egész értékéről csak ezekhez mérve Ítélni. Minden medium, melly a' valló 's a' vallomás' nyomán ítélő bíró közé nyomul, némi homályba helyezi e' viszonyokat, 's gyakran el is ferdíti. Száz bizonyosság a' tanú physical 's erkölcsi képességéről sem elégséges, meggyőződés' nemzésére a' bíróban, ha azon körülmény hozzá nem járul, hogy belső és külső készségét vagy késedelmezését a' feleletadásban, egész módját és magaviseletét világosan szemléli: mert ama' felelbi bizonyságok a' tanúnak általános képességét erősítik, 's a' bírónak még szüksége van bizonyásra a' tanúnak képességéről ad hoc. Alia est auctoritas praesentium teslium, –alia testimoniorum quae recitari soient b) – A' németek ezen közvetlenségét a' tanutételnek azzal pótolják, hogy a' kutató mimicai jegyzőkönyvet (Gebärdenprotokoll) is tartozik

a) A' római jog is így tartotta. Quod legibus omissum est, non omiletur religicme judicairium, ad quorum officiumperlinet, ejus quoque (eslinionii lidein, quod integrae froiilis homo dixerit, peipenclere. D. XXII. 5 de lesfibus. Az a' religio judicaiitium!

b) D. XXII. f. de teslibus.

a' tanúnak (a' vádlottnak is) magaviseletéről; de ez aligha szolgálhat indiciumul annak következtetésére, hogy a' kik ezt feltalálták, azok a' könyvnyomtatást is feltalálhatták.

De nem elég, hogy a' tanú' hitelessége iránt bizonyosságot nyerjen a' bíró: neki még kinyomozni kell azon fokot, mellyen a' tanúnak meggyőződése áll; mert ha a' bíró tanutételen akar építeni, természetes, hogy meggyőződésének viszonyban kell állania az általa képeseknek ismert tanuk' meggyőződéséhez. – Bentham e' végre – miután a' meggyőződés' fokozatának előadására e' szóknál: „tudom”, „hiszem” a' dolog így vagy így történt’ „hiszem hogy a' dolog így vagy így történt’ szabatosabb nyelvet nem ismernek a' törvényférfiak, scálát ajánl: melly, például, harmincz fokra osztott állító, ‘s ugyan annyi fokra osztott nemleges részből álljon, ‘s ezeknek fokaira a' tanú meggyőződéséhez képest mutasson; olyképen hogy a' meggyőződés' maximumával bíró a' harminczadik fokozatra, a' maximummal valamivel kisebb meggyőződés' embere a' huszonkilenczedikre ‘s a' t. mutatand. – Ezen elmés expediensre azonban helyesen jegyzi meg Dumont, hogy a' tökéletességnek e' neme elérhetlen a' gyakorlatlatban, ‘s hogy például őt magát mi illeti, ha különböző tények iránt valamelly törvényszéken kihallgattatik, ‘s ha nem felelhetne igent vagy nem-et lelkének egész bizonyosságával, ha fokokat és árnyéklatokat sejdít, képtelennek érzi magát választani a' második és harmadik, a' negyedik és ötödik, sőt egymástól távolabb álló fokozatok között is. íme megkísértem a' dolgot e' pillanatban, így ír, azon vagyok, hogy eszembe jusson, ki mondott el nekem egy bizonyos tény; akadozom; együvé gyűjtöm a' körülményeket; úgy hiszem, hogy A. volt inkább mint B. de a' negyedik vagy hetedik fokra helyezzem-e meggyőződésemet, – azt teljességgel nem tudom. – így fog ítélni

az olvasó is, ha magát hasonló helyzetbe gondolja. A' meggyőződés egészben és részeiben valamint soha mathematical bizonyossággá nem válhatik, úgy számokkal sem határozthatik meg. A' mathesis' viszonya a' történelmi bizonyosságon alapuló jogi kiviláglás' tanához – ha ezt magában betetőzött tudomány' alakában képzelhetnők is – nem kisebb 's nem nagyobb mint egyéb igenleges tudományhoz; ki tagadja, hogy például az additiónak hasznát vehetni az orvosi tudományban? – de még is hová lett a' iatromathematicusok' iskolája?

Lesz itt, a' ki válaszolni fog: magam sem tartom gyakorlatba vehetőnek a' benthami indítványt, de mint fogja majd kifejezni meggyőződésének fokát a' tanú? – Fejezze ki a' nagy és kicsi, erős és gyenge, vagy – mi egyre megy ki – a' felébb említett: tudom, hiszem 's a' t. szavakkal; az általa történt mérlegezés különben sem szolgálhatván sinormértékül a' bírónak, mint kinek tudnia kell, hogy a' gondolkozó, higgadt férfiú meggyőződésének erejéről maga iránti bizalmatlanságból rendesen kétkedéssel, – a' szeles vagy gubó pedig elbizottsággal szokott szólni. – A' meggyőződés' különböző állapotai – írja Dumont – egyéb jelek által nyilatkoznak a' bíró' szemei előtt. A' tanú' válaszainak világossága és biztossága, vallomása' minden környülményeinek egymással összefüggése, – ez az, mi a' tanúnak magába bizakodását mutatja. Akadozás, kínos keresgélése a' részleteknek, saját vallomásának fokonkinti összerakása, ollyasok, mellyek nem mutatnak a' tanú' meggyőződésének maximumára.

Íme, azon mód melly által a' bíró kitudhatja a' tanú' képességének fokát, ugyancsak a' tanú' meggyőződésének állapotát is fogja vele megismertetni, 's e' mód: a' tanúnak közvetlen kihallgatása az ítélőszék által a).

- a) Mennyi nyugalmat, milly pontos megfontolását 's egybevetését a' legapróbb részleteknek, milly szakadatlan éberséget követel a'

A' tanútételről mondtak összegeben két pontba foghatók:

a) valamely tanúnak meggyőződést maga után vonó bizonyereje csak adott eset' individuális viszonyaiban gondoltatható, nem mint ollyas mellyet a' tanúnak physical és erkölcsi képessége már magában eleve 's általán kövelel;

b) ezen individuális viszonyokba csak a' tanú 's bíró közötti közvetlenség hoz világosságot.

lanúvallatás. 'S még is C. Titius ezeket mondta a' római fórumban, 's tartok tőle, hogy joggal mondhatta: „Judex testes poscit; ipse it minclum. Uhi re dit, ait se omnia audivisse, tabulas poscit, lileras inspirit, vix prac vino sustinet palpebras.”

VIII.

À' milly bizodalommal viseltetett a' kiviláglási theoria a' tanuk' bizonyító ereje iránt, épenolly gyanús volt előtte a' jelenségekből fejlődő kiviláglás (Indicienbeweis)? olly annyira, hogy e' mellett, kivált főbenjáró vétségeknél, vagy ítéletlenül maradna a' vádlott, vagy rendkívüli büntetésre, a' tényre különben szabottnál kisebbre ítéltetnék. Okát azon véleményben kelletik keresnünk, miszerint a' tanuságtételnek, mint egyenes, közvetlen bizonyítási eszközlőnek elsőséggel kell bírnia a' jelenségek felett, mellyeknél más tény' vagy tények' léteiből és valóságából a' kérdéses tény' létele és valósága is következtetik, 's mik ennél fogva mesterséges bizonyításfajt is mondatnak alakítani, melly épen mert mesterséges, gyakori csalódásoknak szolgálhat alapul.

Lássuk ez állítás' érvényességét.

Vannak jelenségek, a' mellyekből következtetés csalhatatlan, p. o. a' terhességből csalhatatlanul következtetik a' közösülés. Mi tehát e' bizonyítás' neménél illyes esetben a' fő kellék? – az, hogy az előtételi (Vordersatz) mellyen építünk, be legyen bizonyítva, 's ekkor a' következtetés veszedelem nélküli. – Igen, de ki lopottnak ismert jószá-

got lát valakinél, még nem következtetheti csalhatatlanul, hogy ama' valaki azt lopta legyen. – Kétségtelenül, nem; mert illyes tény esetlegesen is állhat viszonyban a' bűntettel, 's így szükséges, hogy némi körülményláncz által kimutattassék a' létező 's a' következtetett tény között a' viszony a); – miből ered: hogy egyes, bármi flagrans jelenségen nem fogja ítéletét alapítani a' józan ész. A. kinél a' lopott jószágot láttam, már többször elmarasztaltott lopásban; a' jószág olyas mellyet nyomorú állapotában nem vehetett; azt elrejtteni akarta előttem, midőn látná, hogy szemembe tűnt; 's B. kitől állítása szerint ajándékban kapta, a' jószágot nem ismeri 's a' t. – csak illetén összefüggő lánczból fogok következtetni. – Igen, de csak okoskodás' útján látom mind ennek öszpontulását egy tényben, egy személyben; csak közvetve; tanúságtétel általi bizonyításnál pedig a' tanúk egyedül önnön érzéki észrevevésök' közvetlen tárgyán építenek. – Ne csaljuk meg magunkat. Szükséges-e, hogy a' tanúk, valamely tényről bizonyossághoz kívántató v a l a m e n n y i momentumokat csak saját érzékeik által vették legyen észre? Feuerbach, kit a' tanúk általi bizonyítás' kisebbitéséről nem vádolhatni, nemmel felel. Mert egyebet mit mondanak e'szavai? „a' tanúk a' bebizonyítandó tapasztalási tárgyból mind azt önnön érzékeikkel tapasztalták legyen, mi az emberi tapasztalástörvények' természeténél fogva megkívántatik arra, hogy ama' tárgynak létele bizonyos gyanánt tekintethessék.” Ez annyit jelent, hogy a' tanútételben is helye van annyi következtetésnek, annyi okoskodásnak, mennyi a' tapasztalásnál fogva nem csalhat. Hiszen ha azt akarjuk, hogy minden ténynél elejétől fogva végig, ennek minden legkisebb momentumánál jelen lett legyen a' tanú, – mint lehetnének annyi esetek, mellyekben tanúk általi bebizonyítás' nyomán

a) V. ö. Miltermaier: Strafverfahren 's a' f. II. d. k.

marasztaltatott el a' bűnös? A. egy szobában van B. vel. C belép törrel kezében. A. roszat gyanítva az ajtó felé siet, 's Bnek és Cnek hátat fordítva, már a' küszöbön áll, ekkor valakit lerogyni hallván visszanez, 's Bt vérében látja, C kezében a' véres tört. Azon mozzant A nem látta midőn Cnek töre Bbe mártatott, de a' tapasztalás' törvényeiből következteti, hogy az beállott, 's ugyan e' törvényekből következteti az orvos, mint hozzáértő, hogy Bnek sebe ollyas, mellyet ő maga nem ejthetett magán. – Következtetés vegyül tehát a' tanúságtételbe is; való, nem annyi, mennyi a' jelenségek általi bizonyításba; de ellenben ennek ez vagy ama' physical megmaradandó előtétele, mint tisztán tárgyilagos alap, alanyi elferdítésnek nem lévén kitéve, némi saját biztosítékot hord magában.

Mentsen Isten, hogy szavaink úgy értsenek, mintha a' jelenségek általi bizonyítás a' legéberebb ellenörködést nélkülözhetné; – mi megismerjük, hogy a' meggondolás' maximuma szükséges a' jelenségek feletti határozathoz: de ezen meggondolásmennyiség elmaradhatlan kellék a' tanutételek' mérlegezésénél is. Polémiái hangunk onnan ered, mert láttuk: miképen nem egy azok köztit, kik száz, egymással összefüggő jelenségre semmit sem adnak, hajlandó vaktában hitelt adni az úgynevezett classicus tanúságtételnek. – Részünkről, valamint a' tanúságtételből nem akarunk egy sereg egyedet kizárni, mert a' bizonyító erőt nem magában az egyedben, hanem vallomásának az öszves ügy' viszonyaihoz állásában látjuk: úgy a' tekintetbevételt érdemlő 's nem érdemlő jelenségek' osztályairól nem fognánk eleve értekezni, mert kénytelenek vagyunk megismerni: hogy minden körülmény, melly ollyas természetes viszonyban áll némi vétséggel, hogy belőle erre, vagy az ezt elkövette személyre, az ész' törvényei szerint, következtethetünk, jogi jelenséget alapít. De tapasztalásból tudván, hogy egyes jelenségek könnyen csalhatnak,

nem csak egynél több indicium' valóságának tökéletes kimutatását követeljük, hanem azt is, hogy ezen bebizonyított jelenségek ollyasok legyenek, mik magokkal megegyeznek, a' vádlottban 's az elkövetett vétségben központosulnak, más nem gyanús módon nem magyaráztathatnak, 's ellenjelenségek által nem erőlténítettnek. – Ha a' jelenségek között mások megelőzők lesznek, mások következők, talán még hamarabb alakuland meggyőződés; de hogy milly jelenségek in specie, 's mennyi számmal kívántatnak a' meggyőződés' előidézéséhez, azt előre ki nem jelenthetni: mert a' magában, természeténél fogva örök progressera képes jogi bizonyásgról, a' felebbieknél fogva csak minden egyes esetenél mondhatom, mikor jutott el azon fokra, mellyen meggyőződéssé válik bennem.– Az, hogy eme* törvényhozó legalább két jelenséget, amaz hármát kíván; az megelőzőket és bekövetkezőket egyszersmind, ez a' jelenségek' egyik fájával is beéri: szintűgy mutatja, hogy itt criteriont épen úgy nem jelelhetni ki előre, mint nem az önnmegvallásnál, nem a' tanuknál. – Hogy jelenségek általi kiviláglásra elmarasztaló ítéletet alapíthatni, azt, majdnem az egy Abegg' kivételével, ma már minden jelesebb büntetőjogírók megismerik; de sokan nem mernek rendes büntetést szabni jelenségek' nyomán főbenjáró esetekben. – Ha a' vádlott hamis tanúvallomások' következtetésében Ítéltetett halálra, – így szól Kitka az austriai törvényhozósági bizottságnak, midőn a' jelenségekrőli új törvény hozatott, tollvivője, – akkor a' nép a' hamis tanúban fogja keresni az okot; de ha jelenségekbőli következtetésen alapúland az igazságtalan ítélet, felelős leszen a' bíró. – De valljon a' hamis tanúságok' nyomán ítélő bírák kivüle állának a' felelet' terhén, 's nem kötelessége-e a' bírónak, tanúk és jelenségek körül egyiránt óvakodónak lennie? – Egyébiránt ezen kétkedés nemes kútfőből ered, csak hogy más bizonyságoknál sem

kellene ennek híjánynia. Igen, igen; nem ritkán lélek-aggodalommal járó tiszt a' büntetőjogi bíróság, 's terhe alatt összeroskad az egyes; de valljon nem int - e ez bennünket, hogy miután a' társaság e' tiszt' gyakoroltása nélkül fenn nem állhat, miután ezt Isten' kezébe nem tehetjük le, tegyük le, ha lehet, a' társaság' kezébe?

IX.

A' bizonyítási fajokról itt per summa cacumina mondotakból következik; hogy

a) e' fajok' erejének előleges meghatározása, 's így minden körülménynek mintegy bizonyos számmal megjelölése, olyképen hogy azon esetre ha e' számok' összegéből a' szükséges anyaszám kikerül, elítélés következék, – lehetetlen; mert ha a' külső bizonyítási eszközlők eleve mérlegezhetők 's mintegy némi jogértékkel megbélyegeztethelők volnának is: a' belső eszközlő, a' viszony, még is mindig ez' előleges becün kívül fogna maradni;

b) azon gondoskodás, miszerint a' törvényes bebizonyításnak tiszta tárgyilagos alapon kellene nyugodnia, az alanyiség' minden tévedhetéseinek kikerülésére, czélt nem ér: „mert ha a' kívülünk nyilatkozó tárgyilagos momentumok gyűjtják is fel a' meggyőződés' világát, e' kisebb nagyobb világ nincsen öbennök, hanem az észben.” –

Ezer |és ezer ízben jelen voltak az úgy nevezett törvényes bebizonyítás' minden kellékei, 's meggyőződés' hiányozott; és megfordítva: teljes meggyőződése volt a' bírónak, amaz általánosságot követelő theoria' kellékeinek kielégítése nélkül. A' felebbi esetben elmarasztalni kellett, az utóbbiban felmenteni. Ezek voltak a' polgárjogi

pert a' büntetővel minden lépten, nyomon összezavaró tudomány' fájának gyümölcsei. –

Nem csak minden eddigi tudományos kivilágási theoria, hanem minden ezentúl bár mi gonddal szerkesztendő, ha egyéb akar lenni problematicánál, magában összeroskad. Bizonyítják ezt közelebből Bentham' és Mittermaier' roppant munkáik e' tárgyban. Egy pár kavics és kagyló, minek birtokába jutottál, 's előtted féktelenül maradt az óceán. – Aztán, történeti valóságra nézve a' megismerés' (das Erkennen) közönségesre és tudományosra osztásának csak úgy van értelme, ha az egyik alatt helyes megismerést, a' másik alatt helytelent értünk. Mert minden históriai bizonyításban, 's így a' jogiban is, az ész' spontaneitásánál fogva, igen is alakulnak szabályok – a' causalis nexus' szabályai, – mellyek az alakulandó következtetésben a' főtételek' helyét elfoglalják, de ez nem egyéb a' logica', a' józan ész' működésénél.

Ezek után a' 33 d. lapon előforduló kérdésre: szükségese-e a' büntetőjogi kivilágásnak nyeresére külön tudományos, nevezetesen jogismeretek? – nem- mel felelünk; minek természetes következménye, hogy e' kérdésnek: elkövette - e a' vádlott ez vagy ama' büntettel? – elhatározása nem követel törvénytudósokból álló bíróságot. – A' jurynak elfogadhatására a' büntető igazság' szempontjából ez a' *conditio sine qua non*.

E' pontról, hová eljutottunk, méltathatni Mittermaiernek e' sorait: a), szerző- így ír – húsz év óta ellene volt az eskütszékeknek; de csak mióta hivatalos foglalkozásainál fogva büntetőpertervnek kidolgozásában fáradozott; mióta látta, hogy minden próbatétel' valamelly kivilágási theoria' megalapítására hajótörést szenved; mióta tapasztalta, mi veszedelmes jogtudósoknak, állandó

a) Neues Archiv des Criminalrechts. XIII k. 139 1.

bíráknak jogot adni, minden büntetést mesterséges bizonyítás' nyomán szabhatni,– meggyőződött, hogy csak eskütszékek által segíthetünk; a' polgári társaság' érdekében, sőt azért is, hogy annyi vétkes ki ne kerülhesse a' büntetést, mert minden törvényes kiviláglási theoria a' bírát számos esetben non liquet mondására kényszeríti, – az eskütszékek' felállítását követeli.”

X.

Láttuk, hogy az úgynevezett ténykérdés' megfejtésére nemtörvénytudósokból álló bíróság is alkalmas; – lásuk: alkalmas - e kivétel nélkül minden polgár?

A' francia jurynak tanácskozási terében kitűnő-helytt nagy betűkkel ezeket olvashatni:

„A törvény nem kíván számot az esköttektől, mi bizonyossági eszközlőkön alapul meggyőződések; aem tűz ki nekik szabályokat, mellyek az úgy teljes és elégséges voltát feltételezzék a' törvény azt parancsolja nekik: hogy kérdezzék meg önmagokat csendben és magokba-szállva, 's hogy nyomozzák ki lelkiismeretök'” őszinteségében, milly benyomást tettek reájok a' vádlott ellen felhozott bizonyságok, 's millyet a' vádlott' védelmének eszközlői. A' törvény nem mondja nekik: ti valónak fogtok tartani minden ennyi vagy ennyi tanú által erősített tényt. Ezt sem mondja nekik: ti nem fogjátok eléggé megalapítóiaknak tekinteni mind azon bizonyításokat, mellyek nem alakultak illyes perbeszédből, illyes oklevelekből, ennyi tanútételből, vagy ennyi jelenségből; – a' törvény nekik csak ez egy kérdést teszi, melly egész kötelességöket magában foglalja: van-e bennső meggyőző-déstök?

Az ülés' megnyitásakor pedig így szól a' törvényszék' elnöke az esküttekhez: „Ti esküszitek és Ígéritek Isten és emberek előtt, hogy a' legpontosabb vigyázattal fogjátok vizsgálni az N. ellen felhozatandó vádakat; hogy sem a' vádlott', sem a' vádoló társaság' érdekeit nem fogjátok elárulni; hogy nem fogtok senkivel szóba eredni a' háttározat' hozataláiglan; nem hallgatni sem gyűlölségre sem gonoszságra, sem félelemre, sem hajlandóságra; hogy háttározni fogtok a' vád' 's a' védelem' pontjainak nyomán, lelkismeretetök és bennső meggyőződéstök szerint, azon pártatlansággal és szilárdsággal, melly becsületes és szabad férfihoz illik.”

Ezen kétrendbeli instructio, mellyek az általunk felállított kivilágási elvek' végeredményeivel tökéletesen megegyeznek, becsületességen kívül, még érettséget, 's az egésznek és minden körülményeinek lelkismeretes megfontolását teszik fel az eskütszéki tagokban, valamint azt fel is kell tenniök: mert ha a' bűnösség feletti kérdés' eldöntése megszűnt játéka lenni egy elnyűvött jogi dialecticának, azért nem szűnt meg pszichologiai és jogi alapon nyugodni, sőt épen azáltal emeltetett ez' alapra. Világos, hogy mind azok kiket bár mi fogyatkozásaiknál fogva gyámság alá rendelt a' társaság, valamint azok is, kiket infamans büntetés alá fogott, – nem lehetnek tagjai az eskütszékeknek; – de mint fogom a' becsületes polgárok' sorából különösen azokat kiszemelhetni, kiknél érettséget és szilárdságot feltehetünk? mert tudnivaló dolog, hogy becsületesség sőt némi józanság is mélyebb belátás és szilárdság nélkül gondoltathatók.

Europa' azon alkotmányos nemzetei, mellyeknek kebelében a' jury' intézetét találjuk, – miután az értelmiségnek általánfogva megismerhető küljelei nincsenek, itt is mint egyebekben, kivált a' censushoz folyamodtak, mint melly birtokot, 's ennélfogva a' műveltség' és függetlenség'

valószínűségét is feltételezi. Sieyes' terve, miszerint a' jury' legalább elején, míg a' nemzet' szokásaival 's polgári életével szorosabban össze nem forr, kivált ha egyszerű és rendszeres codex helyett vagy mellett még szokásjog is divatoznék, – felén túl törvényférfiakból (törvénytudományi grádusokkal birokból) állana, már azért sem fogadtathatnék el, mert így a' ma ügyvéd' képében fellépő egyed, holnap esküit fogna lehetni olly ügyben, mellyben a' mai eskütt meg' ügyvéd leend; 's ezszerint az érdekeknek olly solidaritása alakúihatna, mellyet végre jog és igazság keservesen sínlenének meg. Aztán ezen nemére a' jurynak, valamint a' nálunk minapában ajánltatott táblabíróféle juryra, Duporttal, az eskütszékeknek a' Constituanteban legnagyobb védőjével kell felelnünk:

„Visszás dolog így szólani: én illetén juryt inkább helyeslek mint amollyant; mert csak egy neme létezhetik a' jurynak, mellynek értelmezése ez: egyszerű polgárok, kik sors által választatnak, nagy számban recusáltathatók, 's kiknek hivatások, határozni némelly pontok iránt valamely ügyben, 's meg' visszalépni a' nép' soraiba.”

Ha testület' helyébe testület, 's nem a' társaság léptettetik: olly intézkedést alapítunk, melly sok tekintetben üdvös lehet, de melly lényegesen különbözik a' jury' fogalmától. Hogy ennek hív kifejlesztése olly országban, mellynek alkotmánya inkább a' rendek' mint a' képviselői rendszer' eszméjén alapul, olly nemzetnél, mellyben a' tömeg az értelmiség' alsóbb fokain áll, – nem könnyű feladat: azt magam sem hozom kétségbe.

III.

XI.

Angliában az eskÜttszékek' rendezését tárgyzó 1825-diki parliamentl rendelkezés' értelmében a' jury-nak tagjai jelenleg:

a) minden, 21 esztendöt már elért 's 60- t még felül nem haladoTt angol, ki évenkint 10 font sterlinget jövedelmező fekvő jószágot mint tulajdont vagy zálogban bír;

b) minden haszonbérlő, ha a' földbérlés' évenkinti jövedelme 20 font sterling, ideje pedig 2í esztendő vagy több;

c) minden családfej, ki a' szegények' taksájához Middlesexben (London, tudjuk, e' megyében fekszik) mint 30, másutt mint 20 font sterling - osztálybeli járul;

d) azok, kik legalább 15 ablakkal bíró házat tartanak lakúi.

Walesben ezen tulajdonságok' három ötöde elégséges az eskÜltség' gyakorlatára.

EskÜttségre nem alkalmasok:

a' peerek, főtörvényszéki bírák, procuratorok, coronerek, fogházfelügyelők, papok, szolgálatban levő katonatisztek, orvosok, gyógyszerészek, az adóosztály' tisztviselői, a' királyi udvar' minden – 's a' törvénykezés és hajózás' néhány hivatalosai.

1826 óta az alsó ház' tagjai is, az ülések' ideje alatt, nem soroztathatnak juryba.

A' nem született angol alkalmatlan az eskütségre, ha csak idegenek' ügyében nem ül össze a' jury. Illyenkor a' törvénybe állított külföldinek joga van követelni, hogy az eskütszék' tagjainak fele idegenekből álljon a); csak azon esetre nem, ha felségsértésről vádoltatnék.

a) Becstelenítő vétek' büntetésében törvényesen marasztaltak szinte nem járhatnak el eskütségsben, hanemha megkegyelmeztettek. –

b) Franciaországban eskütségre képesek:

c) a' választó testületek' tagjai, az az: mind azok, kik 25 esztendő korokat már elérték, polgári jogaikat gyakorolják, az illető megyében laknak, 's 200 frank adót (contribution directe) üzetnek, 's ha illyesek nem találhatnak 150 számmal valamely választó járásban, a' 200 franknál ugyan kevesebbet, de amazok után legtöbbet adózók a' 150 szám' betöltéséig;

d) olly választók, kik az illető megyében laknak, de választó jogaikat másban gyakorolják;

c) az egyetemi tudományosztályok' tanárai és altanárai (licenciés), a' törvényes lételt nyert tudományos társaságok' tagjai, fizetéstelen köztisztviselők, jegyzők (notaires) hivataloskodások' harmadik éve után, i200 franknyi vagy nagyobb nyugpénzt húzó katonatisztek, – tekintet nélkül e' személyek' ingó vagy ingatlan javaira. A' tanárookra nézve ha nem ügyvédek vagy közoktatók, tíz évi lakás a' megyében, a' katonatisztekre nézve öt évi kívántatik.

Azon megyékben, hol ezen három rendbeli egyedek' öszves száma nem menne fel 800 ra, a' lajstrom – mint

a) Így p. o: Laval Couivoisier (schweitz) megkérdetett a' central criminal court által, ha akar-e élni e' joggal; de δ angolokból álló jury által kívánt ítéltetni.

feiebb a' járásbeli választókra nézve láttuk – a' legtöbbet adózók' nevei által pótolatik.

Esküitek nem lehetnek, a' becslelenítő büntetést szenvedetteken kívül: a' statusministerek, praefectusok (megyeispánok) 's ezeknek helyettesei, papok, bírák, 's a' vádoló hatóság' tagjai.

Hetven esztendő kor, státustanácsosság 's még egykét királyi hivatal – les commissaires du roi prés les administrations ou régies – felment az eskütség' viselése alól.

Franciaországban ezszerint az értelmiségnek is elvonatkozva a' birtoktól, nyitva áll az út a' juryba; Angliában kizárólag a' birtoknak: 's ámbár Éjszakamerikára nézve általán véve áll, hogy minden törvényes kort elért polgár azon kívül hogy választó és választatható, eskütt is lehet egyszersmind: még is egyes státusokban positiv rendelménynél fogva csak meghatározott – való, nem tetemes – ingó vagy ingatlan birtok mellett képes eskütségre a' polgár.

Az esküttlajstrom' szerkesztése a' legnagyobb nyilvánosságot és ellenörködést követeli, nehogy ollyasok csúszhassanak belé, kiket a' törvény az eskütségbeni eljárásra nem jogosít, vagy ollyasok ki ne maradjanak, kiket pártérdek, 's egyéb emberi és politicalai gyarlóságok onnan néha örömet kifelejténeek.

Angliában a' képesek' sora minden esztendőben az illető egyházkerületnek (parish) a' nép által választott felügyelőitől augustus' végéig elkészítettvén, e' lajstrom az egyház' ajtajára ragasztatik, 's azon három vasárnap' marad; September' utolsó hetében megvizsgálván a' békebírák (kineveztetnek a' korona által) e' lajstromot, 's tekintetbe vévén minden alapos kifogást, az a' quarter – sessiók' elejébe kerül, hol betűrendben külön könyvbe soroztatik, 's a' grófság' sheriffjének küldetik kezéhez.

‘S ezen ekkép szerkesztett és elfogadott lajstrom’ tagjai a’ bekövetkező év’ januárius’ elsejétől eskütekül szolgálhatnak.

Ha juryalakítás’ szükséges voltáról értesítetik a’ sheriff (igazgatási ‘s törvénykezési tisztviselő a’ korona által választva), az eskütek’ lajstromából legalább is 48, ‘s legfelebb 72 nevet (ha csak 144-et nem kivannak az assisek, midőn t. i. kétfelé ülnek össze) hosszas pergamenszeletre ír, ‘s ezt a’ törvényszéknek általküldi.

A’ megjelenési kötelességekről 10 nappal az ülés előtt értesített választottaknak bírság’ büntetése alatt, annak idején meg kell jelenniök.

Ekkor az eskütek’ nevei külön külön pergamenszeletekre írva, perselybe záratnak, ‘s törvényszéki tag által nyilvánosan és egyenként történik a’ húzás, míg a’ 12 tagból álló a) jury a’ felek által el nem fogadott. Mindenik félnek t. i. joga van a’ kihúzottak ellen kifogásait előadni. A’ vádlottnak, nevezetesen, szabadságában áll, 20-at, – sőt felségsértési perben 36-ot kizárni minden ok-adás nélkül; de kizárhat ezeken kívül is akárkit, törvényes ok’ kijelélése mellett; minők, a’ felébb kimutatótt képesség’ hiánya, rokonság vagy barátság a’ vádolóval, ellenséges indulat a’ vádlott iránt, ‘s több efféle, miket Coke’idejében propter honoris respectum, propter delictum, propter defectum, propter affectum fő címek alá osztályozott a’ casuistica.

Kizárathaló végre az egész jury, ha a’ sheriffnek pártossága bebizonyíttatik (erre még azonkívül büntetést is szab a’ törvény); ‘s ilyenkor a’ békebíró új eskütlajstromot készít.

- a) Skócziában 15 (ágból. A’ skót büntető törvénykezésnek az angoltóli legnagyobb eltérése a’ vádolójurnak (felségsértési esetek’ kivételével) nemlétében áll. Az elővizsgálat csak *nem* minden ellenörködés nélkül történik.

Ha nem jelennének meg elégséges számmal az eskütek, vagy ha nem találkoznék köztök 12, minden kifogásfeletti, póteskütek (talesmen) választatnak az ülésben jelenlevők közül, kikre nézve az esküttekről általában mondottak szinte alkalmaztatnak. – Eskütségben eljár egyed két évig nem jöhet a' szolgálatlajstromba. –

Franciaországban következő a' jurynak szerkéztése:

Mindenik praefectus elkészítvén megyéjének eskütlajstromát, ezt augustus' közepén közhelyen kifüggeszt, 's az ellenei kifogások a' törvényszék által minden taksá nélkül elintéztetnek. Az elfogadott lajstromból a' praefectus az év' végével det (de mellynek nem szabad 300nál több egyedet magában foglalnia, a' seinei megye' kivételével, hol 1500 választatik) jelet ki eskütségre a' beállandó év' lefolyása alatt. Ezen újabb lajstrom mellyre ugyanazon személy rendesen csak minden második évben kerülhet, a' királyi törvényszékek' elnökeivel és vádoló hatóságával közöltetik. Az évnegyedenkénti büntető eljárás' megnyitása előtt legalább is 10 nappal, a' választottak' nevei nyilvános ülésben urnába tétetvén, belőlök a' királyi törvényszék' elnöke által 36 név húzatik ki, mint kiknek a' beállandó törvénykezési időszak alatt, kötelességek az eskütségben eljárni. Póttagokul 4 név húzatik ki.

A' praefectus, kivel e' harmadik lajstrom közölteendő, legalább 8 nappal az illető törvényszék' megnyitása előtt, kineknek tudtára adja, hogy sors által választott; meg nem jelenés' esetére bírságba marasztaltván a' késedelmesek.

A' büntető per' közvetlen megnyitásakor, urnába vettvén a' sorshúzás' útján kikerült nevek, ezek a' specialis jury' képzésére egyenként, az esküttek' 's a' felek' jelenlétében, újra kihúzatnak; 's először is a' vádlottnak, az-

tán a' vádolónak joga van – köztök egyiránt felosztandó szám' erejéig – kitkit minden ok-adás nélkül a) visszai-gazítani; de ha már csak 12 maradna az urnában, meg-szűnik e' jog, 's ama' 12 feleskettetik. –

Nem egy ízben olvastuk, kogy Franciaországban a' jury' hatása egészen paralyzáltatik azon önkény által, mellyel a' praefectusok a' második lajstrom' készítésekor gyakorolnak, 's ilyenkor rendesen magasztalólag említet-tett ellentétképen az angol intézkedés e' tárgy körül. – Részemről nem látom ez ellentétet. A' sheriff kineveztetik a' korona által mint a' praefectus, 's ha mint felébb megjegyztük, a' sheriff pártosságára büntetést szab a' törvény, az 1827ben kiadott „loi sur l'organisation du jury' 7d. cikkelyében világosan mondatik. „les préfets extrairont sous leur re sponsabilité des listes gé-nérales ... une liste pour le service.”... Ezszerint theoríában pártatlan lajstrom mellett annyi a' biztosíték itt, mint oda át. – Igen, de itt több a' visszaélés mint amott, hol a' közszellem' örvendetes működése mutatkozik minden-szerte. – Így tehát nem az intézkedésben fekszik a' hiba, hanem az intézkedésnek papiroson maradásában, abban mire egyik mercurialisában hivatkozott Napoleon mond-ván: „c' est une erreur de la révolution, de croire qu' un morceau de papier peut avoir quelque valeur, sans être appuyé par la force morale”.

Figyelmet, 's különös figyelmet érdemel, hogy ámbár oily közel fekszik a' második, az az: a' szolgálatlajstrom' készítésére nézve a' sorshúzás' eszméje, mi által ter-mészetesen minden személyes önkény kizáratik: ez még is sem Angliában, sem Franciaországban nem divatozik.

- a) A' visszaigazítás' okát adni tilos. Azon rendelkezés, miszerint több vádlott-társ öszvesen is csak annyi esküttet recusálhat, mennyit egy külön álló vádlott, a' visszaigazítás' jogát illetén esetben tetemesen csorbítja.

Okát azon dualismusban találhatni, mely az elmélet és gyakorlat között mindenkor létezik, 's különösen abban: hogy egy oldalról az esküitek' számának minél nagyobb-nak 's minél vegyesebbnek kell lennie, mert csak így képviselheti valóban az egész társaságot; 's más oldalról még is „intelligent” jury' képzésére némi megválasztás szükséges, mert a' büntető bíraskodás egyéb combinatiókat feltételez, mint, például, a' tisztválasztás. Érzik ezt még Éjszakamerikában is, hol annyi az értelmiség, hogy a' törvény polgár és választó között nem teszen különbséget; hol a' szolgálatjurnak választása több státusban sorshúzás által történik: de hol ellenben az eredeti, alap-lajstrom' készítésekor a' tisztviselők, mint Tocqueville írja, méltatlan és alkalmatlan egyedek' kizárására fordítják hatalmokat.

Még Livingston is, ki szintúgy az esküttek' alap-lajstromába koránt sem vesz fel minden polgárt, – ámbár tervében sorshúzást ajánl a' szolgálatbeli lajstrom' képzésére, az ekkép kikerültek' számából sheriffek és birák által választat egy kisebb számot, 's csak ez vettetik specialis jury' alakításakor az urnába.

XII.

Angliában, hol rendesen nem bírócollegium, hanem egyes bírák ítélnék, az assisenak is csak egy bírása van: de ez, – úgy hozza magával jelenleg a' szokás, – egy vagy több más törvénykezési személyeket is vészen maga mellé, kikkel közbeneső pontok iránt tanácskozik, – a' végzés mindazonáltal csak az egy bíró által hoztván.

A' törvényszéki illetőség' 's egyéb formális kérdések' l döntése után – ha t. i. illyesek előfordulnának – a' vádlevél felolvasatik, 's a' törvényszéki jegyző a' vádlotthoz, kivel a' vádlevél, 's a' tanúk' és esküitek' nevei néhány nappal az ülés' megnyitása előtt közöltettek, e' kérdést intézi: Bűnös vagy nem bűnös? – Nem bűnös. – Ki által akarsz ítéltetni? – Isten és hazám által. – Adjon Isten jó megszabadulást.– 'S ezzel, alakíttatván, mint mondatott, az illető jury és feleskettetvén, meg van nyitva az eljárás.

A' prosecutor előadja a' vádat, 's erre azonnal a' tanúk' kihallgatása szokott beállani. Minden tanúnak személyesen kell megjelennie, 's vallomását élő szóval tennie: írásbeli tanútételek – by affidavit – csak azon esetre olvastatnak fel, ha a' tanú időközben meghalálozott vagy külföldön tartózkodik, 's ha a' felek nem ellenzik a' felolvasást. Vádló és vedlő ma-

gok hallgatják ki a' tanúkat, amaz a' vádolókat, emez a' védőket; de aztán kérdéseket teszen a' vádló a' védő tanúknak, 's a' védő a' vád mellett nyilatkozáknak, – olly kérdéseket, mellyeknek ezélja az ellenfél' tanútételeinek erejét meggyengíteni; eredménye: a' valóságnak alkalmas kérdések' útján kiviláglása. – A' tanúknak ezen utóbbi kihallgatása kereszt-vallatásnak (cross-examination) neveztetik, 's erre nézve, melly csak az eskütszékek előtt gyakoroltatik, jegyzi meg Bentham, a' jury-nak különben nem nagy barátja, e' következőket: „a' tanútételek' nyerésének lehető legjobb módja – azon mód mellyet szolgáljának vagy gyermekének magaviselete felett ítéltében minden okos családfej használand, – szóval, a' személyes és keresztvallatás angol földön termett. Ha csiráját microscopicus visgálat által a' római pör' confrontatiójában találhatni, e' visgálat' útján látni fogjuk azt is, mi korlátolt volt alkalmazása amaz eredeti állapotban, 's mi méltán nevezhetni új találmánynak azon roppant épületet, melly Angliában illy keskeny alapon emelkedett. – A' minden törvényes intézkedések' legnépszerűbbike, az eskiütszék, ennek köszönheti legtagadhatlanabb 's legüdvesebb érdemét.”

Kérdés támadván aziránt: ha tartozik-e felelni valamely kérdésre a' tanú? e' kérdés' eldöntése a' bírát illeti, ki egyéb incidentalis jogpontok felett is határoz, 's néha bizonyítási eszközlőkről is mondja véleményét a).

- a) Ez többeket arra bírt, hogy az angol jury' positiv kiviláglási teoriájáról szölanának. De ott, hol az elhatározó végpont az esküttek' meggyőződése, positivság a' tudomány' értelmében nem gondoltatható. Jól tudom, hogy egy minapi híres pörben a' vádlottnak ügyvéde így szólott az esküitekhez: „speak it (a' bűnöst) not upon suspicion however strong; speak it not upon moral conviction, however cogent, but upon clear, distinct, irresistible evidence” de hiszen így az ügyvéd szólott, kinek ez esetben oka volt az esküitek' erkölcsi meggyőződésétől tartani.

Kereset és védelem ekkép, kivált a ' cross-examination ' útján kimerítettén, ' s kihallgattván azon tanúk is, kik nem a ' fennforgó esetre nézve, de áltáljában a ' vádlott ' jó tulajdonságai mellett nyilatkoznak, berekesztésül most a ' vádlottnak ügyvéde (előbb csak a ' vádlott maga, tulajdon személyében szólhatott) a ' sommás védelmet előadván, a ' bíró mielőtt bevégezttnek nyilatkoztatja az ülést röviden felfogja az ügyet a), ' s a ' bűnösségi kérdés az esküttek ' ítélethozása alá terjesztetik. –

A ' francia assisenak elnöke királyi törvényszéki bíró két ülnökkel. Alakulván a ' felebbiek szerint a ' jury és feleskettétvén, a ' vádlel felolvastatik, mellyet a ' státus-ügyvédség támogatni ügyekszik. Erre a ' vádlott, ki huszonnégy óra alatt, a ' vádlókamarának határozata után az assisek ' helyére küldetett, ' s más 24 óra alatt netalani kifogásainak tételére a ' béállandó eljárás ellen felszólított, – az elnök által vétke iránt kikérdeztetik; – de vannak elnökök, ilyen volt Dupont de l'Aine, kik ezen kikérdezést elmellőzik, miután ez könnyen némi kutatássá fajúihatna. A ' tanúk, kiknek sora a ' vádlottal mindig egy nappal az ítélet ' megnyitása előtt közöltetendőb), az elnök

Aztán más dolog evidence-ből ítélni, más positiv evidence-szabályok szerint. Evidence-ből (kiviláglásból), nem pusztá homályos ösztönből ítélni, – feladása minden jurynak: de meny nyiben positiv kiviláglási szabályok szerint ítélne az angol esküttszék: annyiban alapeszméjének ingatagságát tanúsítja.

- a) Mittermaier ugyan azt mondja: hogy az angol bíró nem szokta reassumálni az ügyet, de ez nem áll. Nem kötelessége ezt tennie; de kivált nevezetesebb ügyekben már szokássá vált az eredményeknek felfogása.
- b) A ' védő által idézett tanúk ' sora pedig a ' vádoló hatósággal közöltetik, ' s ez, dicséretes szokásból gyakran a ' védő tanúkat is tulajdon sorába fogja, mi által a ' költségek alól felmentetik a ' vádlott. Ezt megengedi a ' 321-d. tetz., dans le cas, ou leur déclaration peut être utile pour le découvert de la vérité. ”

állal meghatározott rendben vallattatnak gyakran úgy, hogy vádlók és védők egymást felváltás. A' keresztvallatás némi megszorítással divatozik; a' vádoló hatóság maga leszi a' kérdéseket, a' vádlottnak ügyvéde a' 319 d. cikkely' értelmében, az elnök' orgánuma által, de ezt nem ritkán úgy érti a' gyakorlat, hogy a' bíró engedelmet ad, miszerint az ügyvéd maga tehessen kérdéseket.

Fő elv: hogy a' jury csak személyesen és élő szóval történt tanútételek' nyomán Ítélni; de ha valamelyik tanú az elovisgalatban másképp vallott volna, felolvastatik előbbeni vallomása is a), 's ilyenkor azon fél, melly általa terheltetik, el nem mulasztja arra figyelmeztetni az eskütszékét, hogy reá nézve csak az létezik, mi magában a' törvényszék' kebelében kiviláglott. Ha a' tanúvallatás közben olyas egyed' kihallgatásának szükséges volta tűnének ki, mellynek neve a' tanúsorokban nem foglaltatik, az elnök azt a' törvényszék' elejébe idéztetheti hatalmánál fogva, de illyes tanúk nem eskettetnek meg, 's vallomásait csak értesítés (renseignement) gyanánt parancsolja vétetni a' törvény. Azonban, hol meggyőződésen alapul az ítélet, nem positiv kiviláglási theorián: ott illyes értesítésnek néha annyi súlyaga lehet, mennyi bármelly tanúvallomásnak. Értesítés gyanánt tekintetik azon személyek' vallomása is, kik a' vádlotthoz közel állásoknál fogva, vagy mert becstelentő büntetésben marasztaltattak, vagy egyéb okokból tanúk' képében ki nem hallgattathatnak.

A' 319-dik cikkely' rendeletéből mindenik tanúvallomás után kérdést teszen az elnök a' vádlottnak: ha vannak-e észrevételei a' mondottakra; a' 320-dikéből mindenik tanú vallatása után a' törvényszék' színén marad, ha különben nem rendelkeznek az elnök, 's a' 326-dikéből a' vádlott 's a' vádoló hatóság kívánhatják, hogy ez

a) Így Angliában is.

vagy ama' tanú visszavonuljon, mások pedig újra kihallgattassanak akár külön, akár ez vagy ama' tanútárs' jelenlétében; a' 325-dikéből a' tanúk nem bocsátkozhatnak discussióba egymással; a' 328-dikéből az elnök valamely tanutétel előtt, alatt vagy után, egy vagy több vádlottnak visszavonulást parancsolhat, 's a' szék' színe előtt maradott vádlottársat külön hallgattathatja ki, de kötelességében áll a' távol volt vádlottakat a' külön kihallgatás eredményeiről az egyetemi eljárás' folytatása előtt értesíteni; a' 329 d. cikkely' rendeletéből végre az elnök minden a' vétséggel összefüggő 's meggyőződés' alakulására szolgálható tárgyat a' vádlott' vagy illetőleg a' tanú' elejébe terjeszt azon kérdéssel: ha ismeri-e, vagy sem.

Elvégeztetvén a' tanúvallatás, 's kihallgattatván még a' vádlott' becsületességét 's feddhetlen magaviseletét általában bizonyító tanúk is, a' vádoló hatóság a' vádat támogató kiviláglási eszközöket öszveben feltünteti a); erre felel a' védő. A' vádoló hatóságnak szabadságában áll még egyszer nyilatkozni, de az utolsó, a' ki szól, mindig a' vádlott maga vagy ügyvéde. Most az elnök röviden és pártatlanul tartozik felfogni az egészet, elmondania' vád' és védelem' fő eredményeit, 's a' bűnösség körüli kérdésekkel teremőkbe visszavonuló esküiteket kötelességökre inti. Az illető kérdések, mik a' jurylól feloldandók, a' vádlevél, a' vétség feletti oklevelek, 's az elővizgálat' egyéb irományai a' jurynak átadandók, de nem az elővizgálati írott tanúvallomások, mellyek, mint mondatott, nem létezök gyanánt tekintetnek.

A' törvényszéki jegyző könyvet viszen az ülésről, annak tudomására, ha megtartattak-e a' törvény által parancsolt formalitások; az, például, hogy a' tanú felesket-

- a) Ekkor adja elő keresetét a' partie civile is, mellynek működéséről e' rövid vázlatban nem akartunk bővebben szólni.

letett, e' könyvbe iktattatik, de vallomása csak annyiban, mennyiben az elővizsgálat' alkalmával adottól eltérne, 's mennyiben ennek beiktatása a' bíró vagy a' felek által kívántatnék. E' jegyzőkönyv az ügynek a' cassatio-szék' elejébe kerültével nagyfontosságú.

Az ülések tökéletes nyilvánossággal vitetnek, – osak közbotrányt okozható ügyek vagy ügyrészek vitethetnek – a' törvényszék' külön határozatának következtében – zárt ajtóknál. – Az ügyvédi karnak is kizárása ilyenkor, minden esetre felesleges. –

A' büntető törvényszék' elnökének hatalma, különösen az úgynevezett *pouvoir discrétionnaire* a), miről a' legfontosabb kérdéseket örömet szöelmésséggel elintéző Dupin mondá: hogy az ollyatén hatalom, melylyel nem à discrétion, hanem avec discrétion kell élni, azon alapul: hogy, először, ügytudóra van szükség, ki az eljárást egész folyamatában a' törvény' korlátai között tartsa; 's hogy, másodsor, a' státusnak büntető ügyekben nem szabad pusztá arbiterként a' felek között állania, nem szabad ez' vagy ama' fél' ügyességétől vagy ügyetlenségétől felfüggesztenie az eredményt, hanem neki magának is kell a' kérdéses tárgy' kiviláglását célba vennie. A' bíró által *reexamined witnesses*' mái-Angliában sem ritkák, Olt, hol külön vádoló lép fel, nincsen ok attól tartani, hogy az elmozdíthatlanságát épen a' státusügyvédség ellenében érző bíró, a' pártatlan magistratura' szerepét a' vádolóéval felcserélje. A' *pouvoir discrétionnaire* ellen talán inkább a' vádoló hatóság panaszkozhatnék mint a' vádlóit; mert amaz nagy

a) Le président est investi d' un pouvoir discrétionnaire, en vertu duquel il pourra prendre sur lui tout ce qu' il croira utile pour découvrir la vérité; et la loi charge son honneur, et sa conscience d' employer tous ses efforts pour en Favoriser la manifestation. 268 tcz.

hatalommal lépén fel, ollyassal, melly őt a' törvényszék' rovasai ellen biztosítja, a' bírák' túlságos sympathiáira nem tarthat számot. A' 319dik czikkely' rendelkezése, miszerint ne csak bírák és esküitek tehessenek a' valóság' tóviláglására nekik szükségeseknek látszó kérdéseket a' vádlottnak, hanem az e' joggal néha kutató formában élő vádoló hatóság is a) – e' rendelkezés' második szaka a' bíróság által soha sem pártoltatott.

a) Angliában a' prosecutor nem tehet kérdéseket a' vádlottnak.

XIII.

Nem szólunk az angol eskütszékek' verdictjeinek (verdictum, határozat) specialisokra és generálisokra osztásáról; nem azon tévedésről, mellyben számos író volt, hogy az esküttek csak a'tény¹, nem soha a' bűnösség' kérdése felettítélnék,— mert tudnivaló, hogy a' tény' kérdése számos esetekben nem választhatatik el a' bűnösség' kérdésétől, 's még a' verdict' formája is: „guilty not guilty,” „coupable non coupable” egyenesen bűnösségkérdést előfeltételez; nem szólunk azon koronkinti változtatásáról a' kérdéseknek, mellyek különösen a' francia jury által voltak feloldatandók a), 's mellyek jelenleg a'

- a) A' code d' instruction criminelle előtti években, néha igen bonyolódott kérdések tétettek a' jurynak, 's midőn a' IV d. év 13 d. brumairei alkotmány' rendeletéből a' bonyolódott kérdések' tétele elfillatolt, és a' complex kérdések egyszerű elemeikre feloldatlak, Bourguignon' tanutétele szerint néha hihetetlen számra mentek a' feloldandó kérdések, 's a' válaszok olykor ellenmondottak egymásnak, — talán nem annyira azért, mintha a' jury ingadozott volna a' tárgy' felfogásában, hanem mert a' kérdés' formáját nem értette. — Nyilatkoztatta-e a' vádlott ezt és ezt külcselekedelek által? — Nem; ő a' ház' belsejében volt, — így válaszolt egy jury.

bűnösségen és nembűnösségen kívül, a' netalán előadott mentőokok', vagy az előforduló enyhítő körülmények' létele iránt is teendők, 's ha a' vádlott 16dik évét még el nem érte, aziránt is: ha beszámíttatható - e neki a' tény (P accusé a-t-il agi avec discernment?); mind ezekről nem szólunk most, bár mi vonzó ezen nagy momentumu részletek' bővebb fejtegetése, – mert feladásunk: némi vázlatát adni az egésznek, 's csak ha a' közönség eljutott ennek ismeretére, csak akkor várhatni üdves eredményt a' discussionnak külön részletek feléi fordulásától.

Most érintenünk kell azon módot, melylyel ítéletet hoz a' jury, 's itt a' szavazatok' egyhangúságán vagy többségén alapulásnak kérdése is fordul elő. Malesherbes, XVIIIdik Lajosnak a' national convent előtt védője, midőn a' szavazatok' nem épen nagy's különféle árnyéklalu többségén alapuló halálos ítélet kihirdettetnék, így szólott a' convenlhez: „Polgárok, én nem bírok a' szónoklat' tehetségével,... fájdalommal látom, hogy nem engednek időt eszméimnek összegyűjtésére a' szavazatok' többsége iránt ... Én sokat gondolkoztam e' tárgyról, nekem sok észrevételeim vannak eziránt, mellyeket veletek közleni akarok ... de polgárok ... bocsássátok meg zavarodásomat... engedjétek meg, hogy holnap gondolataimat előadhassam.” – A' convent semmit sem akart tudni ez észrevételekről; de mit az ősz Malesherbes illy nagyszerű ügygyel szemközt érzett, azt kisebb ügyeknél sem kellene szem elől eresztenünk: hogy többször, mint hinnők, olly számok adatnak együvé szavazáskor, mellyeknek nevezőik néha nagyon heterogeneusok.

Olly esetekben, midőn a' tény' és jog' kérdése elválasztásiatok egymástól, 's az elválasztás ítélethozáskor meg nem történik, gyakran csak látszólag van többség. Ha szavazásra bocsátkozunk – monda Duport a' con-

stituanteben, – mielőtt valamely tény, mint való, megállapított, nem ritkán az, kinek részén van a' többség, elveszíti a' port. A. bírónak meggyőződését olyas ok határozza el, melly legkisebb befolyással sincsen B. re, 's még is midőn a' szavazatok összeadatnak, együvé számoltatnak mindnyájan, a' nélkül hogy tekintetbe vétetnék a' motívumok' különfélesége, mik a' szavazók közül kitkit határozatra bírtak, így p. o. Pál valamely adósság' fizetésére kívánja szoríttatni Pétert, adósának fiát; ez pedig állítja, hogy: 1ör, az atyai örökségről lemondott; 2or, hogy nem törvényes az adósság. Tizenkét bíró között hét az örökségről lemondásnak nem ad hitelt, de ezen hét között négy nem tartja törvényesnek az adósságot; a' hátramaradó öt törvényesnek véli, de azt is hogy Péter lemondott az atyai örökségről. Péter mellett ennél fogva a' tény' kérdését illetőleg áll hét bíró öt ellen, a' jogkérdésre nézve nyolcz négy ellen. Szavazásra bocsáttatik az ügy; azon négy bíró kik nem látják törvényesnek az adósságot, de kik azt is tartják, hogy Péter nem mondott le az örökségről, 's azon öt, kik törvényesnek tartják, de ügy vélekednek, hogy Péter lemondott az örökségről, – együvé számíttatnak, mert amazok szintűgy mint emezek a' hitelező ellen szavaztak, 's ez elveszíti a' pert, mellyet nyernie kellene a).

Illyés esetek ritkábbak a' jury' elejébe került ügyeknél; de ha rosszul formuláztatnak a' kérdések, itt sem kerültetnek ki mindig. –

Az angol eskütszék, ha a' per' lefolyása után azonnal egyhangú verdictet nem hozhat, külön teremben étel, ital, tűz és gyertya nélkül mindaddig őriztetik, míg

- a) Vesd össze: Royer-Collard' bevezetését Coopernek, lettres sur la Cour de la Chancellerie d' Angleterre, Paris, 1830, című munkájához.

egyhangú ítéletei nem hoz; minden ítélethez elkerülhetlenül kívántatván, hogy az egész jury, mind a' 12 tag megegyezzenek.

Ezen kényszerített egyhangúsága az ítéletnek, ezen „mendacious unanimity proclaimed by perjury” mint Bentham monda – mert egy részről meggyőződése szerint tartozván ítélni az eskütt, ‘s más részről ételt ‘s italt nélkülözvén a’ jury míg egyhangú ítéletben nem egyesül, természetes következtetés: hogy a’ gyengébb vagy az ki mint amaz ismeretes juror zsebeit teli nem tömte babokkal, végre esküszegéssel az erősbekhez pártolni, vagy ha a’ legszükségesebb élelem ma már meg nem tagadtatik is tanácskozásközben a’ jurytól, a’ makacsabbakhoz állani kéntelen, miben státus és egyed nem sok biztosítékot találhat, – ezen kényszerített egyhangúság, mondom, már Angliában is megtámadtatott, de mások által újabban, különösen az 1831diki franczia kamarák’ tanácskozásakor a’ jury felett, inkább speciosus mint alapos okok által védelmeztetett. Mondatott, hogy az esküitek a’ vádlott’ lelkiismeretének képviselői, ‘s hogy határozatok e’ lelkiismeretnek ítélete; már pedig a’ lelkiismeret szükségképen egy, melly majoritást vagy minoritást nem ismer, melly azonegy időben a’ bűnösség’ vagy ártatlanság’ öntudatával nem bírhat a). Illy szempontból, a’ vádlott’ lelkiismeretének képviseléséből, ‘s a’ lelkiismeret’ szükségképeni egységéből kiindulva, nem egyéb szoros logikai következtetésnél egy tudtomra, mások által e’ részben még nem pártolt írónak azon állítása: hogy az ethnico-theologicus és apostolicusl-szám’b)

a) Vermischte Schriften von Eduard Gans. Berlin, 1834. 1v k. 109 I.

b) A’ 12 szám’ sacramentalissága egykorú a’ jog’ legrégebbi symbolicájával ‘s Kéralry már a’ mythus« előkorban 12 tagból álló jurynak nyomait találja.

helyébe, mellyből a' jury áll, egyetlen egy személy volna léptetendő. – Azonban elvonatkozva itt attól, mi philosophiai szempontból a' lelkiismeret' szükségképeni egysége mellett vagy ellen mondatható, minek fejtegetése Rossi' *traité sur les lois pénales*' című munkájának is legkényesebb oldala, – olly véleményben vagyunk, hogy az esküttszék nem pszichologiai varázstükör, hanem lényegesen socialis intézkedés, 's ha már lelkiismeret' képviseléséről akarunk szólni, nem is a' vádlott' hanem a' társaság' lelkiismeretének képviselője, azon társaságnak, mellynek lételére szükséges az egység, de melly beelégszik, 's mellynek – ha zsarnoksággá nem akar fajulni – be kell elégednie a' többség' egységével. –

A' francia jury, melly a' néha napokig tartó eljárásközben nem tartalik őrizet alatt mint az angol és amerikai, – mihelyest tanácskozási teremébe vonul, abban marad a' szolgálatbeli gendarmok' őrizete alatt, míg ítéletet nem hoz, akár egyhangúlag, akár a' szavazatok' többségével Chat felmentő 's hat elmarasztaló szavazat a' vádlottnak felmentését vonván maga után). A' *code Napoléon*' rendelése szerint, azon esetre, ha csak hét szavazattal (*aune simple majorité*) találtatott bűnösnek, a' bírának is kell vala tanácskoznioek egymással: 's ha az esküttek' kisebbségének véleménye elfogadtatott a' bírák' többsége által (3 által, mert ekkor az *assise* 5 bíróból állott) ollyképen: hogy együvé számíttatván a' szavazatok, e' szám az esküttek' többségénél 's a' bírák' kisebbségénél nagyobbnak találtatik, a' vádlott felmentetett a). A' *code*' ezen cikkelye (351 d.), melly az 1821-ben történt

- a) A' jury, midőn felmenteni nem akart, de a¹ végelmarasztalás' felelősségét is magára venni vonakodott, 7lel 5 ellen szokta akkoriban kimondani az ítéletet, tudván hogy ez csak bírának is hozzájok járultával leszen érvényessé. – Az angol jury illy esetben special verdicthez folyamodik.

módosítás után is, az esküttek¹ és bírák' functióit összezavarja's a' jury' eszméjével ellenkezik, 1831-ben eltöröltetett, 's elmarasztaló ítéletre nyolcz szavazat kívántatott az úgynevezett septemberi törvények' hozataláig (1835 b.), mellyek meg' hétre szállították a' szükséges számot, ez a' mindenkorra eltöröltetett 351 d. cikkely alá többé nem vonathatván. – A' közvélemény azonban Franciaországban is az esküttszékeknél mellyek természeteknél fogva a' kiviláglás' minden fajain alapíthatják verdictjeiket, elmarasztaló ítélet' hozatalára egyszerű többségnél nagyobbat óhajt, 's a' szavazatok' két harmada, kivált halálos büntetés' szabására a), méltán követeltethető. Az elmarasztalásra szükséges 8 számnak 7rei leszállítása nem jogi szükségesség' érzetéből hanem tisztán political czélból történt, és a' septemberi törvények közül különösen ezt 's talán csak ezt tartom nem menthetőnek.

A' szavazás, 1835 óta titkosan történik, mi a' jury-nak természetével, melly ítéleteiről nem tartozik számot adni, megegyezik.

- a) Halálos büntetést sokan csak egyhangú verdictre akarnak alapítani.

XIV.

A' verdictnek a' jury általi hozatása után beáll a' bíró vagy bírák' kötelessége, ezen ítéletet a' törvények alá fogni. – Angliában, ha a' jurynak határozata formális tekintetben hiányos, például olyas, mellynek értelmét ki nem vehetni, az eskütszéket e' hiány' orvoslására felszólíthatja, melly is ilyenkor újra visszavonul a' tanácskozási terembe. Ha a' verdict' tartalmát világosan igazságtalannak találná a' bíró, felmentő ítélet' esetében az meg nem támadtatható; de ha az ítélet elmarasztaló, kisebb esetekben a' korona' engedelmé nélkül, nagyobbakban ennek engedelmevel új eljárást rendeltethet a' bíró a).

Felmentő verdict esetében, ennek jegyvökönyvbe iktatása után, a' vádlott azonnal szabadon bocsáttatik, 's ugyan ezen vétség iránt, bár mi világolják is ki utóbb el-lene, soha többé kereset alá nem vonattathatik; – ha bűn-öst mond az eskütszék, vagy azonnal szabatik a' bűn-tetés az ítélet' hozatala után úgy, tudtomra, a' central

- a) Milfermaier: Srafveifahren 's a' f. II d. k. 421 1. Davis, Sfordarl és Stärkte után. Az angol jogtudósok itt sokban ellentmondanak egymásnak, 's a' positiv rendelkezések olly hiányosak, hogy az ismeretes angol közszellem nélkül, ez' oldalról paraly-sáltathatnék ez egész intézkedés.

criminal courtban), vagy pedig az évnegyedi törvénykezés' berekesztésével egyszerre minden elmarasztaltak felett úgy a' circuitokban), 's ez utóbbi eljárásnak helytelen volta világos. Lehelnek esetek, hol a' lordbíró csak az ügynek Anglia' 12 most már 15) bírái elejébe terjesztetése után mondja ki a' büntetést.

Franciaországban, azon esetre, ha a' bírák egyhangúlag meg vannak győződve arról, hogy az esküttek – megtartván bár a' formák – a' dolog' lényegére nézve csalódtak: a' törvényszék nem fogja a' verdictet a' törvények alá, – sőt akkor sem, ha illetén csalódásról csak a' bírák' többsége volna meggyőződve, de más oldalról a' verdict is csak az esküttek' egyszerű többsége által hozatott a). Az ügy ilyenkor a' legközelebbi törvénykezés' elejébe kerül, és új jury alá bocsáttatik, mellynek az előbbi esküttek nem lehetnek tagjai. Ezen lépésre azonban senki sem szólíthatja fel a' bírakat, ők ezt magok hivatalosan elrendelik 's közvetlenül a' jury' nyilatkozatának kihirdetése után, és csak olly esetekben midőn a' vádlott elmarasztaltott, nem soha, ha a' verdict által felmentetett. A' második jury' nyilatkozata, ha ez meg is egyeznék az elsőével, azonnal törvény alá fogatandó a). –

Az esküttek – így rendelkezik a' törvény – a' verdict iránti megegyezésök után, a' törvényszéki terembe visszajöttek. A' jurynak feje (vagy az kinek neve először húzatott ki az urnából, vagy rendesen az, kit társai e' tiszttel megbíztak) feláll és jobbjával szívén, így szól: Becsületemre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt,

- a) Az elmarasztaló ítélet egyszerű többséggel hozattván, ezen többségfaj az esküttek által világosan kijelentendő; – ha 8, 9 s' a' t. a' majoritás, ilyenkor nem jeletlik meg közelebbről a' többség.
- b) 352 toz. 's az 1831)diki újabb rendelkezések,

a' jurynak nyilatkozata ez: Igen, a' vádlott 's a' t. vagy: Nem, a' vádlott 's a' t. – Erre aláírja a' verdictet, utána a' törvényszék' elnöke 's jegyzője. – Az elnök a' szék' színe elejébe vezeteti a' vádlottat, 's az ítélet felolvastatik előtte. Ha nem bűnösnek nyilatkoztatott, szabadon bocsáttatik: kivéve, ha más kereset végett letartóztatandó. A' törvényesen felmentett személy nem vádolható többé, 's nem vonathatik ítélet alá ugyanazon tény' ügyében a). Ha a' vádlott bűnösnek nyilatkoztatott, a' vádoló hatóság a' büntető törvény' alkalmazását, a' partie civile kárpótlást, megtérítést b) követel. A' vádlottnak – most már nem a' bűnösség' hanem e' követelések' ügybeni védelme után, a' bírák halkán értekeznek egymással, 's ha szükségesnek tartják, a' tanácskamarába is vonulhatnak; de a' büntetés nyilvánosan hirdettetik ki a' hallgatóság' 's a' vádlott' jelenlétében. Ha a' jury' nyilatkozata oda megyén: hogy a' vádlott bűnös, de hogy enyhítő körülmények fordulnak elő, nem a' rendes büntetést, hanem egy vagy két fokkal kisebbet tartoznak szabni a' bírák. A' francia büntetőtörvények' szerfeletti szigorúsága, különösen az abszolút, nem az eset' viszonyai szerint kiméretendő büntetések, a' juryt, mellynek híjába monddod, hogy a' bekövetkező büntetésre ne ügyeljen, mert lehetetlen hogy a' verdict' következményei ne lebegjenek szemei előtt, – gyakran arra bírták: miszerint olly esetekben, mellyeket ugyan büntetésre méltóknak tartott, de nem olly túlságosra, minő a' code' rendelkezetésénél fogva e' bűnökre szabandó, – inkább nembűnöst mondana, mint bűnöst. Az innen következett botrányos felmentések' kikerülésére hozatott 1832ben a' circonstances atténuantes (enyhítő körülmények) féle törvény, mellynek

a) C60tcz.

b) A' partie civile néha felmentés' esetében is kárpótlást nyerhet

üdvös következményei félreismerhetlenek, de melyly ismét némi módosításoknak néz elejébe, 's melyly, miután az öszves büntetőjog' egyik legfontosabb kérdésével: a' büntetések' abszolutságával és viszonyosságával lényegesen összefügg, itt csak mellesegesen említettett.

Mielőtt a' büntetés kihirdettetnék, az elnök felolvassa a' törvényt, mellyen alapul. A' végzés, mellybe az alkalmazott törvény szóról szóra iktatandó, aláíratik a' bírák által. –

Midőn 1831 ben az assisei bírák' száma 5ről 3ra szállított, a' franczia kamarákban többen csak egyetlen egy bírát akartak a' bírótestület' helyébe léptetni. Ismeretes mindnyájunk előtt azon fő argumentum, mellyel az egyes bírák mellett a' collegium' ellenében szokás felhozni: hogy, t. i. a' collegium' tagja külön nem felelős az ítéletért, miután azt nem egymaga hozta, 's így könnyen meggondolás nélkül veti oda az annál kisebb törtszámot, mennél nagyobb a' testület. Ez argumentumhoz, az eskütszékhez viszonynál fogva még az is járul: hogy itt a' bírónak egész feladása, az egyszerű törvényt alkalmazni, minek az egyes bíró' eszméje felel meg legjobban, – 's hogy a' jury' ellenében álló bírócollegium az eskütszék' méltóságát csonkítja. Guizot is egyenesen azért szavazott az 5 számnak 3rai szállítása mellett, mert ezt az egyes bíró feléi lépésnek tekinté. – Azonban a' bírócollegium mellett általában, azon tekinteten kívül, miszerint egyes bírák mellett könnyebben nyílik út a' megvesztegetésre, az szól leginkább: hogy az egyes bíró' eszméje kizárja a' discussio' lehetőségét, 's így a' kérdés' több oldalaira nem figyelmeztethető bíró gyakran minden megfontolás' daczára csak egyoldalú véleményt mond ki ítélet' képeben; – a' törvény' alkalmazását pedig, az eskütszékhez viszonylag is, – mennyiben a' legújabb törvényhozás a' büntetésmaximum és minimum

közölt nagyobb tért szeret látni a), – szerfelett és előleges tanácskozást soha sem igénylő működésnek nem mondhatni. ‘S ha kívánatos, hogy az eskütszék tagjainak számánál fogva is méltósággal felléphessen; azzal kell felléptetnünk a’ bíróságot is, mellynek feladása – a’ törvény’ alkalmazásán kívül – vezérleni a’ tanácskozásokat, ‘saz incidens,]néhaigen fontos jogkérdéseket elintézni; minélfogva nem csak Angliában, az egyes bírák’ hazájában, több tanácsost szeret maga mellé választani a’ bíró, hanem Amerikában is a’ judges of common plea adatnak a’ bíró mellé; pedig tudtomra még senki sem vádolá az amerikai ítélőszékeket, hogy ezáltal a’ juryt méltóságától akarják megfosztani.

a) V. ö. Budapesti Szemle, II k.

XV.

A' jurynak a' törvényes formák' megtartásával hozott ítélete, természeténél fogva, mint magának a' társaságnak határozata, eldönthetlen 's módosíthatlan, és felebbvilelt nem soha a) de revisiót még is annyiban ismerő, mennyiben, például, az elmarasztalás után új, 's felmentést magokkal hozó jelenségek fedeztetnének fel – mikről a' francia büntetőeljárás codex, „des demandes en r é vision” cím alatt, külön esetekre alkalmazva, 's ha az „inclusio unius est exclusio alterius” ide is illesztetik, talán szerfeletti megszorítással rendelkezett.

A' közönség több országokban ma is igen hajlandó az ítélet' helyes voltának legnagyobb biztosítékát a' felebbviteli bíróságok' minél nagyobb számában találni. Polgári ügyekben több körülmény a' felebbvitel' tanácsos sőt szükséges volta mellett nyilatkozik b). Miután azonban a' felebbiekből is láttuk, miszerint a' helyes büntetőigazság-kiszolgáltatás' első feltétele: hogy a' bíró önnszemeivel lássa a' vádlottat, tanúkat 's a' t, hogy a' bíró minden nyilatkozásaikat, a' büntető per' legapróbb részleteit önn érzékeivel felfoghassa, hogy a' perfolyamatból kiváló ez

- a) La déclaration du jury ne pourra jamais être soumise à aucun recours. 350 tcz.
- b) V. ö. értekezésemet a' felebbvilelro'l polgárjogi ügyekben u' Festi hírlap' 26 d. számában.

vagy ama' jelenség iránt azonnal kérdést tehessen, nyomban feleletet is nyerhessen: a' pusztá irományokból ítélő felebbviteli bíróságban lényeges garantiát az anyagi valóságnak kinyomozására 's így képességet különösen az ítélet' módosítására nem találhatni. Adjuk még hozzá, hogy felebbvitel alkalmával rendszeren csak kivonatban adatik elő a' per, hogy a' kivonat gyakran nem tükrözi híven vissza az egészet, sőt alig tükrözheti a); hogy a' javallott coreferens' felállítása ki mintegy ellenőre legyen az előadónak, a' leghívebb eljárás mellett is még csak holt peregészsé sem teheti a' kivonatot, – 's így az igazság' legfélétekenyebb barátja több biztosságot találhat olly törvényszékben, melly előtt a' felébb leirt modalitás szerint folyt le az eljárás, mint két vagy három bíróságban, melyeknek talán csak egyike 's ez is fél szemmel látta a' vádlottat, a' tanúkat néha egy sem, miután vallomásaik a' kiküldött biztosság' tollába adattak. – Azt hogy híven teljesítették - e mind azon formalítások, mellyeket a' törvény követel, azt igen is láthatja az irományokból a' felebbviteli bíróság, 's látni fogja a' jegyzőkönyvből, melly szóbeli eljárásnál is vitetik; látni fogja továbbá az ítéletből, melly mindig írásba foglaltatik, valljon helyesen alkalmaztatott-e a' törvény. – mind ezekre nézve szükséges olly ítélőszék, melly illetén hújányos eljárást megsemmisítsen, – így cselekszik az assise' eljárásával nulliték' eseteiben a' cassatiói szék; – de ekkor vagy az előbbeni vagy más bíróság' elejébe utasítandó a' per, 's itt nem hozatik irományokból módosított, hanem új eljárás' útján új ítélet.

- a) Kérdezzon meg bár ki, egy igaz lélekkel 's való psychológiával eljáró inquirenst, ki már rendszerénél fogva nem barátja a' szóbeli eljárásnak, – valljon megelégszik-e azon referáttal, mellyet a' legjelesb előadó is az általa szerkesztett egészből a' törvényszéknek felolvas? – s' felelni fog Lagemannal: hogy egyetlen egy perének kivonatával sem tudott megelégedni.

A' mondottak után kiki megmagyarázhatja magának, mi okoknál fogja nézik egyik legföltöbb kincseknek az' eskütszékek' intézetét mind azon nemzetek mellyeknél az meghonosulhatott. Hogy a' jury a' nép' nevelésének egyik leghathatósabb eszköze, hogy minden karbeliek között a' jog' eszméjét 's az elítélt jogtárgyak iránti tiszteletet terjeszti, melly nélkül a' függetlenség' szeretete pusztító szemvedelemmé válik, hogy mindenikünket a' hatóság' bizonyos nemével ruháztatván fel, mindenikünkkel érezteti, miszerint kötelességeink is vannak a' státus iránt, 's hogy midőn önn ügyein kívül egyéb foglalatosságra is készíti az embert, ki a' személyes önnség, civilisait embereink' e' rozsdája ellen – ezt Tocqueville előtt már mások is megjegyzették, de ezen eredményeknek az egész polgári életbe elágazását egy sem fejlesztette ki olly alaposan mint ő.

Azonban nem tagadhatni, hogy közszellem, népérettiség, 's a' socialis kiválóságok' némi előleges lapítása nélkül valóságos és üdvös befolyást ígérő jury nehezen gondoltalható. E' tulajdonoknak a' nemzeti életben nyilatkozó jelenségei, ezekből áll a' súlyag, melly az országos választmány' kezében az eskütszék felé hajlíthatja a' mérleget; de forduljon ez jobbra vagy balra: vádoló eljárás, a' per' minden szakában ügyvédi segéd, nyilvánosság, szóbeliség, és széles alapon nyugvó recusatiói jog, – ezek minden esetre jellemzeni fogják büntetőjogi törvénykezésünket.

P e s t e n , nov. 17én 1841.